

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2024

Klára Vítová

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Maskulinita v očích žen

Bakalářská práce

Autor: Klára Vítová

Studijní program: B0314A250008 – Sociologie

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Nina Andrš Fárová, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Klára Vítová

Studium: F21BP0123

Studijní program: B0314A250008 Sociologie

Studijní obor:

Název bakalářské práce: **Maskulinita v očích žen**

Název bakalářské práce AJ: Masculinity from the Perspective of Women

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na očekávání, kterým jsou muži v dnešní době ve společnosti vystavováni z perspektivy žen. Cílem práce je zjistit, jak se podle žen změnila mužská role ve společnosti a také jak samy vnímají ideální typ muže. Práce klade důraz na partnerskou a rodičovskou roli mužů a její proměnu v dnešní společnosti. V teoretické části jsou popsány koncepty sociální konstrukce maskulinit, společenské představy o maskulinním ideálu současnosti a proměny role muže ve společnosti a rodině. Praktickou částí bakalářské práce je kvalitativní výzkum, který je tvořen polostrukturovanými rozhovory se single ženami různých věkových kategorií.

Švaříčková-Slabáková, Radmila. *Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti: koncepty, metody, perspektivy*. Praha: NLN, 2012.

Connell, R. W.; *Masculinities*. 2nd ed. Cambridge: Polity Press, 2005.

Shapiro, Jordan, and Jarmila Doubravová. *Moderní otcovství: role otce v 21. století*. Bratislava: Noxi, 2022.

Možný, Ivo. *Moderní rodina : mýty a skutečnosti*. Brno : Blok, 1990.

Maříková, H. *Pečující otcové: Příběhy plné odlišností*. Sociologický časopis Vol. 45, No. 1: 89–113; 2009.

Francis, M. The Domestication of the Male? Recent Research on Nineteenth- and Twentieth-Century British Masculinity. *The Historical Journal*. 2002. 45(3), 637–652.

Zadávací pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Nina Andrš Fárová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 19.4.2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. května 2024

Poděkování

Děkuji paní doktorce Mgr. Nině Andrš Fárové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a komentáře při zpracování této práce.

Anotace

VÍTOVÁ, KLÁRA. *Maskulinita v očích žen*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2024. 52 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na očekávání, kterým jsou muži v dnešní době ve společnosti vystavováni z perspektivy žen. Cílem práce je zjistit, jak se podle žen změnila mužská role ve společnosti, a také jak samy vnímají ideální typ muže. Práce klade důraz na partnerskou a rodičovskou roli mužů a její proměnu v dnešní společnosti. V teoretické části jsou popsány koncepce sociální konstrukce maskulinit, společenské představy o maskulinním ideálu současnosti a proměny role muže ve společnosti a rodině. Praktickou částí bakalářské práce je kvalitativní výzkum, který je tvořen polostrukturovanými rozhovory se single ženami různých věkových kategorií.

Klíčová slova: maskulinita, gender, otcovství, partnerství a rodina, mužská role

Annotation

VÍTOVÁ, KLÁRA. *Masculinity from the Perspective of Women*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2024. 52 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis focuses on the expectations that men are subjected to in today's society from the perspective of women. The aim of the thesis is to find out how women think the male role in society has changed, and also how they themselves perceive the ideal type of man. The thesis emphasizes the partner and parental roles of men and their transformation in today's society. In the theoretical part, the concepts of the social construction of masculinities, the social perceptions of the masculine ideal of today and the transformation of the male role in society and the family are described. The practical part of the bachelor thesis is qualitative research, which consists of semi-structured interviews with single women of different ages.

Keywords: masculinity, gender, paternity, partnership and family, man's role

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Gender a sociální role	10
1.1.1 Gender	10
1.1.2 Sociální role.....	11
1.2 Maskulinita	11
1.2.1 Definice pojmu	11
1.2.2 Konstrukce maskulinity	12
1.2.3 Hegemonní maskulinita.....	14
1.2.4 Krize maskulinity	16
1.3 Partnerství.....	17
1.3.1 Současné partnerství	17
1.3.2 Genderové role v partnerství	19
1.4 Rodina.....	21
1.4.1 Současná rodina.....	21
1.4.2 Role otce v rodině.....	23
1.4.3 Aktivní otcovství	24
1.5 Muži z pohledu žen.....	26
2 METODOLOGIE.....	29
3 ANALYTICKÁ ČÁST	31
4 Co je maskulinita?.....	31
4.1 Tradiční mužská role	33
4.2 Dělbá práce v partnerství a rodině.....	36

4.3	Ideální partner.....	38
4.4	Dobry otec	40
4.4.1	Rodičovská dovolená pro otce.....	43
4.5	Proměna mužské role.....	46
4.5.1	Proměna mužské role v partnerství	48
4.5.2	Proměna mužské role v rodičovství.....	51
5	ZÁVĚR	53
	Literatura	56
	Přílohy.....	61

ÚVOD

Mužská identita a její vnímání v očích žen představují fascinující a komplexní oblast zkoumání v rámci genderových studií, která se stále více stává klíčovým tématem v současném společenském kontextu. Tato bakalářská práce se zcela záměrně soustředí na specifické aspekty mužství, s důrazem na roli muže jako otce a partnera. Tím se snaží hlouběji porozumět, jak tyto dvě roviny mužské identity ovlivňují a jsou vnímány v rámci partnerských vztahů a rodiny pohledem single žen různých věkových kategorií.

S narůstajícím důrazem na rovnoprávnost pohlaví a posuny od tradičních genderových rolí se stává stále důležitějším porozumět, jak ženy chápou muže ve svých životech. Teoretický rámec práce vychází z existujících studií a názorů týkajících se genderu, maskulinity a rodinných rolí. Základem je zkoumání, jaké faktory ovlivňují formování představ o mužské identitě, zejména v kontextu partnerských vztahů a rodičovství.

V dnešní době se rodinné struktury a genderové role dramaticky mění, což klade na mužskou identitu nové výzvy. V minulosti byla identita mužů i žen pevně ukotvena v tradicích a společenských normách, ale současný vývoj směřuje k fluidnějším a dynamickým konceptům. Tato práce se snaží prozkoumat, jak tato evoluce ovlivňuje ženské vnímání mužské identity, zejména v kontextu vztahů a rodičovství.

Roli muže jako otce a partnera lze považovat za klíčové mezi individuální identitou a společenskými očekáváními. Hlavním cílem práce je zjistit, jak ženy interpretují a přijímají tyto role v partnerství a rodině a jaké hodnoty, vlastnosti a chování spojené s mužstvím jsou považovány za podporující a přitažlivé, a naopak, jaké jsou vnímané výzvy a stereotypy spojené s těmito rolemi?

Práce se opírá o teoretické rámce týkající se genderu, maskulinity a vlivy určující její konstrukci. Představuje očekávání, kterým jsou muži vystavováni v dnešní době podle současných výzkumů v problematice maskulinity, ale také konkrétní charakteristické typologie mužství. Jelikož se práce zaměřuje na mužskou roli v rodině a partnerství obsahuje poznatky o životních hodnotách lidí vstupujících do partnerských svazků. V neposlední řadě se věnuje proměně otcovské role a typu moderního otce spojovaného s

fenomémem aktivního otcovství. Poslední kapitola teoretické části zahrnuje ženský pohled a očekávání od mužů v kontextu partnerství a rodiny.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Gender a sociální role

1.1.1 Gender

Pro pojem gender neexistuje univerzální definice. V odborné literatuře gender nejčastěji označuje soubor vlastností, které jsou typické pro muže a ženu vycházející z kultury a společnosti, ve které žijí. Gender je na rozdíl od pohlaví sociálním konstruktem formujícím se v průběhu celého našeho života. Aktuální definici přináší do genderového výzkumu R. W. Connell.

„Gender je struktura sociálních vztahů, která se soustřeďuje na reprodukční oblast, a soubor praktik, které vnášejí reprodukční rozdíly mezi těly do sociálních procesů.“
(Connell, 2009, s. 11)

Gender také velmi úzce souvisí s konceptem identity. Jak jedinec vnímá sám sebe a jakým způsobem se osobitě zapojuje do interakcí ve společnosti a přijímá očekávání spojené se sociálními rolemi, které během svého života ve společnosti zastává. (Conway et al., 1987) Erving Goffman (1979) přichází s pojmem Gender display, který je výsledkem interakce genderu a identity. Na základě vlastního vnímání genderu se jedinec ve společnosti projevuje a chová. Svoji genderovou identitu proto může vyjadřovat například i stylem oblékání či jinou úpravou těla.

K pojmu gender se také pojí spousta mýtů. Velice často bývá zaměňován za pohlaví a z toho důvodu se ve společnosti objevují stereotypy přiřazující specifické a žádoucí chování k určitému genderu. Pokud chování a vlastní interpretace osoby není v souladu s biologickým pohlavím potýká člověk se velmi často ve svém životě s nepochopením nebo nepřijetím. Jak už bylo uvedeno výše gender je do značné míry utvářen kulturou, a proto se představy a očekávání o chování žen a mužů v různých společnostech liší. V konzervativnějších společnostech je spíše, než gender zdůrazňován determinismus biologického pohlaví na lidskou identitu.

1.1.2 Sociální role

Sociální role je chováním, které je očekávané od konkrétního společenského statusu. Sociální roli popisuje Giddens (2013) pomocí dramaturgického směru v paralele s divadelní rolí, kdy herci vstupují na jeviště a vystupují na základě role, kterou reprezentují. Stejně tak lidé vystupují i v reálném životě, podle toho, které role jim jsou připisovány s ohledem na jejich společenský status. V průběhu socializace se lidé učí rozlišovat žádoucí a nežádoucí chování pro určitou roli. Snaží se sami vnímat pohledem ostatních a regulovat své chování a jednání ve společnosti. Zároveň se seznamují s hierarchickými vztahy mezi rolemi v dané společnosti, kdy jsou některé role podřízeny jiným.

Na žádoucím vykonávání společenských rolí se podílí hlavně instituce, které nás seznamují se základními společenskými hodnotami a normami. Instituce samy vykonávají roli dozorce a kontrolují správné plnění společenských rolí. Chování v souladu s rolí proto není často dobrovolné, ale společensky vynucované. (Berger a Luckmann, 1999)

V našem životě si osvojujeme také role, které se vztahují k našemu pohlaví. Řídíme se podle genderového řádu, který definuje očekávání pojící se s mužskou a ženskou rolí. (Connel, 2009). Každá společnost si utváří svůj vlastní genderový řád. Mnoho z nich stále vychází z představ o tzv. přirozené roli muže a ženy. Je důležité zmínit, že tento řád není neměnný a očekávání od obou pohlaví se s vývojem společnosti mění v průběhu času. Po dlouhou dobu se věřilo, že ženy jsou podřízeny mužskému pohlaví. Byly a stále jsou znevýhodňovány v mnoha oblastech života, jako je vzdělání či profesní rozvoj. S příchodem feministických hnutí se role mužů a žen ve společnosti výrazně proměnily a staly se populárním objektem vědeckého zkoumání.

1.2 Maskulinita

1.2.1 Definice pojmu

Velký důraz je ve vědeckých výzkumech kladen na zjevnou proměnu role ženy v souvislosti s emancipací. Stejně tak se ale mění i role mužů. Brod (1987) definuje

aktuální vědecké zkoumání maskulinity jako new men's studies, které zdůrazňují sociální historické a kulturní vlivy při její konstrukci.

Pro pojem maskulinita existuje více vymezení. Některé definice obsahují konkrétní charakteristiky spojované s maskulinitou, na základě, kterých bylo možné v minulosti a hodnotit do jaké míry muži odpovídají společenské představě o správném muži. Pokud se muž neprojevoval v souladu s určitými povahovými rysy, setkával se často s nepochopením a společenským odsouzením. Dnes jsou tyto představy přetrvávají ve společnosti v podobě stereotypů. I když se mužská role ve společnosti mění, jsou muži stále vystavováni těmto očekáváním, ke kterým se přidávají nové výzvy.

Není možné odkázat pouze na jednu definici, která by spolehlivě vyjádřila její podstatu. Nejčastěji je vyjádřena jako souhrn vlastností a charakteristik náležející mužům a je v kontrastu s charakteristikami, které společnost považuje za femininní. Connell (2005) pojem maskulinity a feminity pojímá trochu jinak. Místo toho, aby se snažila nacházet rozdílné charakteristiky pojící se k těmto pojmům zdůrazňuje, že tyto pojmy ve společnosti existují pouze společně. V takových společnostech, ve kterých se nerozlišuje mezi ženskou a mužskou rolí se vůbec neobjevují. Sama maskulinitu definuje jako „*místo v genderových vztazích, praktiky, kterými se muži a ženy účastní tohoto místa v pohlaví, a účinky těchto praktik v tělesné zkušenosti, osobnosti.*“ (Connell, 2005, s. 71) Na základě svého výzkumu potvrzuje, že maskulinit je více a jsou vzájemně provázány hierarchickými vztahy.

V současné době jsou výzkumy maskulinit zaměřeny spíše na konstrukci maskulinit a jejich prožívání než na hledání správného ideálu, který by muži měli přijmout a následovat. Důležitá je pozice mužů v genderových vztazích. Maskulinita se zkoumá hlavně ve vztahu k moci, ve vztahu k ženám a ostatním maskulinitám.

1.2.2 Konstrukce maskulinity

Aby bylo možné analyzovat proměnu mužské role ve společnosti, je pro tuto práci důležité shrnout jakým způsobem je maskulinita konstruována. Za počátky uvažování o maskulinní identitě se považuje teorie Sigmunda Freuda. Teorii, která popisuje vývoj identity se nazývá Oidipův komplex a jejím obsahem je, že každý chlapec je sexuálně

přítahován ke své matce. Otce přitom považuje za svého protivníka. Postupem času se chlapec odpoutává od matky a otce přebírá jako svůj vzor. Po dlouhou dobu byla maskulinita úzce spojována s mužským tělem a tradiční maskulinita považována za přirozenou. (Reeser, 2011)

Na konstrukci maskulinity měl velký vliv Talcott Parsons a jeho pojetí genderových rolí. Mužům Parsons přisuzuje instrumentální roli, která zahrnuje funkci mužů živit rodinu a reprezentuje ji ve společnosti. Žena zastává v rodině roli expresivní. Jejím hlavním úkolem je výchova dětí, starost o domácnost a udržování příznivého citového klimatu v rodině. Tato teorie podpořila z dnešního pohledu představy o mužské roli, které byly představy prezentovány a dále předávány institucemi. (Conway et al., 1987)

Brannon a Juni ve své analýze maskulinity uvádí čtyři charakteristiky, které odpovídají tradičnímu pojetí mužských rolí. Tyto charakteristiky podle něj mají sloužit jako měřítko mužnosti. První z nich je „no sissy stuff“, která označuje právě oddělení se od feminity ve smyslu potlačování emocí. Druhým typ „big wheel“ značí mužskou roli živitele rodiny související s právem na přirozený respekt a obdiv. Třetím typ se nazývá „sturdy oak“ reprezentující mužskou houževnatost. Posledním typem je „give ‘em hell“ charakterizující násilí a dobrodružnost. (Brannon a Juni, 1984, citováno v Levant a Pollack, 1995)

Společnost prošla od minulého století značnou proměnou a stejně tak i představy a očekávání společnosti o ideálu maskulinity. Tradiční maskulinita se dostává do centra kritik a ztrácí svou pozici jediného správného typu. Svůj postoj k maskulinitě mění instituce a formulují nové ideály mužství.

Na základě, čeho je tedy maskulinita konstruována dnes? Odpověď na tuto otázku je komplikovanější, než by se mohlo zdát. Jak bylo nastíněno v předchozí kapitole maskulinita není jen jedna, z toho důvodu nemůže být ani jeden ideál, který by byl považován za správný. V první řadě se na utváření maskulinity stále podílejí stereotypy. Představy o mužství a ženství se utváří už v dětství v rámci rodiny. Jakým způsobem se projevují rodiče dítěte má vliv na jeho vlastní uvažování o své identitě. Jedná se například o výběr hraček, se kterými si dítě hraje nebo barvu oblečení, které dítě nosí. Dále ovlivňuje maskulinitu škola. Učitelé se ve škole zpravidla více věnují chlapcům. Genderovou segregaci lze vnímat i u vyučovaných předmětů, kdy některé z nich jako je

například matematika a fyzika, jsou považovány za chlapecké, jelikož je třeba v nich využívat logického myšlení. (Švaříčková-Slabáková, 2012)

Velký vliv dnes na utváření maskulinity mají masová média a sociální sítě. Muži prezentují maskulinitu prostřednictvím svého těla. Reeser (2011) poukazuje na konstrukci maskulinity celebritami, které se objevují právě na sociálních sítích nebo ve filmovém průmyslu. Konkrétně uvádí maskulinní typ "bodybuilders,, který má odkazovat na svalnaté tělo, symbolizující jeden z ideálů současné maskulinity.

Od minulého století se také proměnil pohled na partnerství a rodičovství. Od mužů už není očekáváno, že budou samotnými živiteli rodiny, jelikož kapitalistický ekonomický systém prospívá hlavně dvoupříjmovým domácnostem. (Hasmanová Marhánková a Kreidl, 2012) V partnerství se projevuje také rovnoprávnost. Výše shrnuté výzkumy v této kapitole potvrzují, že rozdíl mezi charakterem mužů a žen není biologický, ale vykonstruovaný společností a muži nejsou dále nuceni prokazovat svou maskulinitu skrýváním svých emocí nebo vyhýbání se projevit svou identitu i praktikami, které jsou považovány za femininní. Dochází k celkovému přehodnocení a redefinici mužství v různých oblastech života.

Na současný stav mužů v roli otce se soustředí Edley (2017), který tvrdí, že ve společnosti momentálně převládají dva kontrastní trendy. Od mužů se stále očekává, že budou hlavními živiteli rodiny, zároveň se ale budou věnovat dostatek času své partnerce a svým dětem. Muži se podle něj ocitají ve složité situaci, protože je náročné tento ideál následovat. Nehledně na to, že není jejich cílem následovat pouze jeden, ale několik zároveň.

1.2.3 Hegemonní maskulinita

Tématem mužské dominance nad ženami se zabývá například Pierre Bourdieu (1998) ve svém díle *Nadvláda mužů*. Jeho hlavní myšlenkou je, že dominantní postavení muže je mnohem více sociálním konstruktem společnosti než biologickým jevem, i když muži často využívají argument přirozené nadřazenosti, aby ospravedlnili svoje dominantní chování. Podřízení žen mužům se vysvětluje androgenním společenským řádem, který tvoří strukturu patriarchy.

Proces a praktiky přispívající k udržení moci označuje filozof Antonio Gramsci jako hegemonii. Původně byl tento pojem konstruován pro hierarchii mezi sociálními třídami. (Gramsci, 1975 citován v Boothman, 2008) S maskulinitou jej později spojuje Connell (2005). Základním předpokladem k udržení této pozice je podle ní instituciální moc, která musí být v souladu se společenskou ideologií. Hegemonní maskulinita označuje strategie, které si muži snaží udržet dominantní postavení nad ženami, ale také mezi muži. Dominantní skupině odpovídají heterosexuální muži stranící se všeho, co by mohlo být spojováno s feminitou. Významnou podřízenou skupinou jsou z tohoto důvodu homosexuální muži.

Po dvaceti letech svoji definici reflektuje a reaguje na vědecké kritiky. Connell je vytykáno nedostatečné zohlednění společenského a historického kontextu, jelikož její charakteristika hegemonní maskulinity odpovídá tradičnímu mužskému ideálu patriarchální společnosti, který je využívá hlavně v negativním slova smyslu, aby poukázala na podřadné postavení žen a ostatních maskulinit. (Connell a Messerschmidt, 2005) Za tu dobu také výzkumy maskulinity potvrzují, že vztahy mezi jednotlivými maskulinitami jsou mnohem komplexnější, než se jevílo dříve a nelze obecně definovat homogenní maskulinitu pomocí agrese jako navrhuje Connell. Vždy záleží na kontextu a společenských podmínkách. (Edley, 2017) Na limity pojmu hegemonní maskulinity upozorňuje například Moller, který tvrdí, že definice Connell je příliš jednoduchá a nedokáže zcela obsáhnout mužskou zkušenost. Connell se podle něj soustředí pouze na mužské jednání, které umocňuje jejich dominanci a vede k útlaku. Další aspekty maskulinity a motivy jednání zůstávají v ústraní a je třeba se problematikou v budoucnu zabývat a odlišovat stejné projevy mužů v různých situacích. (Moller, 2007) Connell kritiku přijímá a na základě ní určuje, jak by mohla být hegemonní maskulinita redefinována. Souhlasí s názorem, že by neměla být pojmána pouze jako jeden typ, ke kterému se vážou konkrétní charakteristiky. Kritiky poukazují i na nejednoznačnost pojmu a jeho proměnlivost s ohledem na historický kontext. Connell argumentuje tím, že i přesto je tato nejednoznačnost podstatná k tomu, aby bylo možné rozeznat mechanismy, které zaručují dominanci a určité modely hegemonní maskulinity ovlivňují sociální realitu. (Connell a Messerschmidt, 2005)

1.2.4 Krize maskulinity

Kvůli společenským změnám a odmítání tradiční maskulinity jako jediného správného modelu pro muže je dnes diskutovanou problematikou krize maskulinity. Tato myšlenka se objevila jako reakce na feministický diskurz. Muži jsou feministickou ideologií ovlivňováni mnohem více než dříve, jelikož se myšlenkou rovnoprávnosti žen řídí i instituce a pracovní trh. (Roberts, 2014) Feminismus boří hranice mezi maskulinitou a feminitou. Upřednostňuje muže, kteří dokáží přijmout své vlastnosti, které jsou společensky přisuzovány ženám jako je například citlivost a projevování emocí. (Anderson a Magrath, 2019) Connell a Messerschmidt (2005) spojuje krizi maskulinity s oslabováním patriarchátu. Zkrátka postupně dochází k oslabování mužské dominance, což podněcuje k obavám o budoucí postavení mužů ve společnosti. To, že jsou muži tzv. měkčí než dříve, vyvolává řadu obranných reakcí. Na současnou situaci reagují nejen vědci, kteří na krizi upozorňují ale i samotní muži, kteří se snaží udržet v dominantní pozici.

Praktiky a strategie mužů k udržení moci a privilegovaného postavení byly dlouho považovány za legitimní a až s řadou sociálních změn jako jsou snahy za rovnoprávnost dochází k jejich zpochybňování. Takovými strategiemi je například diskriminace žen a ostatních genderových minorit formou ponižování, sexismu nebo různých forem násilí.

Větší počet případů domácího násilí bylo v ČR zaznamenáno v době pandemie Covid 19. Jelikož byla nařízena karanténa, lidé museli společně v domácnostech trávit téměř veškerý svůj čas a tím se častěji dostávaly do rizikových situací. Formy násilí se podle organizací poskytujících pomoc obětem příliš nelišil od období před karanténou. Z důvodu častějšího kontaktu členů domácnosti bylo ale domácí násilí na základě výpovědí obětí intenzivnější. (Nyklová et al., 2021). Je spravedlivé poznamenat, že diskriminace a násilí se týká i mužů. Ve většině situací jsou ale osobami postiženými domácím násilím ženy a děti.

Zůstává otázkou, jestli je maskulinita opravdu v krizi, jelikož muži jsou stále v nadřazeném. Index genderové rovnosti udávající rovnost pracovních příležitostí pro muže a ženy v České republice dosahuje hodnoty 68.9. V případě zastoupení žen v rozhodujících pozicích je hodnota 30.2, tudíž stále výrazně zvýhodňující muže. Muži

mají také více příležitostí k volnočasovým aktivitám, jelikož jsou to stále spíše ženy, kdo svůj volný čas využívají k plnění domácích povinností a dětem. (European Institute for Gender Equality, 2022)

1.3 Partnerství

1.3.1 Současné partnerství

Aby bylo možné porozumět současné mužské roli v partnerství je důležité uvést v jakých formách soužití dnes lidé žijí a jaké společenské změny přispívaly k transformaci partnerských vztahů. V této kapitole shrnuji zásadní společenské události, které vedly k proměně soukromého života, hodnotové orientace a charakteristiku moderního partnerství. Zaměřuji se také na proměnu role žen, zejména na pracovním trhu, jelikož velmi úzce souvisí s vývojem role mužské.

V České republice byl pro změnu soukromého života klíčovým momentem pád komunistického režimu. Česká společnost začala přejímat západní individualistické hodnoty a přizpůsobovat se kapitalistickému trhu práce. Ekonomika už není nadále centrálně plánovaná a lidé se musejí pohotově reagovat a více se angažovat při hledání zaměstnání. Pracovní model, kdy člověk pracuje celý život v jednom zaměstnání vymizel a Česká republika se v tomto období potýkala se zvýšenou nezaměstnaností. Velkou roli v uplatnění na pracovním trhu hraje vzdělání. Pro lidi s nižším vzděláním je mnohem obtížnější získat zaměstnání než pro vysokoškolsky vzdělané. (Hašková et al., 2014) Znevýhodněnou skupinou na trhu práce jsou hlavně ženy. Český pracovní trh na základě stereotypů stále rozlišuje práci, která je vhodná spíše pro muže nebo pro ženy. Podle toho určuje udává požadavky potřebné k dané profesi. Ženy jsou stále vnímány jako potenciální matky, které budou nuceny sladit rodinný život a práci spíše než muži. Je pro ně proto složitější vystoupat na vedoucí pozici. (Čermáková, 1997) V současné době je férovou dělbu práce na základě genderu projednávanou problematikou. Důležitým bodem v diskuzi je nespravedlivé ohodnocení žen a mužů pracujících na stejné pracovní pozici, které dlouhodobě činí přibližně 20 % rozdíl. (Ministerstvo práce a sociálních věcí [MPSV], 2022)

Současné partnerství je ovlivněno proměnami životních hodnot, mezi které patří úspěch a příležitost pro seberealizaci. Jak muži, tak také ženy využívají příležitosti ke vzdělání a

kariérnímu postupu. Z toho důvodu lidé začali s reorganizací svého soukromého života. Závazné partnerství odkládají na pozdější věk, a ne všichni do něj vstupují s touhou založit rodinu. (Hašková et al., 2014)

Podoba dnešních vztahů se v mnohém liší od vztahů tradičních. Tradiční vztah měly poměrně stabilní podobu. Vznikaly podle společenských představ o správném partnerském vztahu a plnily především ekonomickou funkci, která držela vztah pohromadě. Současné partnerské vztahy vznikají hlavně díky vzájemnému zájmu dvou osob. Základem vztahu je citové pouto, intimita a vzájemné porozumění. (Giddens, 2012) Vztah založený na lásce a sexuální přitažlivosti partneři iniciují budují podle svých vlastních představ, ne podle požadavků společnosti a očekávání jejich rodin. Romantická láska má ale i svá úskalí. Jelikož jsou dnešní vztahy udržovány vzájemnými city jsou poměrně nestabilní. Příčinou jejich rozpadu je oslabení citové vazby, které drží vztah pohromadě. Pro partnery je složitější zachovat vztah než dříve, jelikož si musí sami určovat postup k jeho zachování. (Katrňák, 2000)

Současné partnerství má několik podob. Jedním z nich je tradiční manželství, ke kterému se přidává registrované partnerství. Podle posledních výsledků sčítání lidu žije v České republice v manželství 1 748 068 obyvatel. Nejvíce manželských párů ženy a muži ve věku 45-49 let. Je nutné zmínit, že i dnešní manželství odpovídá modelu moderních partnerských vztahů a jsou na rozdíl od minulého století mnohem častěji ukončovány rozvodem. Nejvyšší míry rozvodovosti dosáhla ČR v roce 2010 a to 50 %. Od té doby počet rozvodů mírně klesá. (Český statistický úřad [ČSÚ], 2021). Není tedy výjimkou, že lidé vstupují za svůj život do více manželství. Dále se objevují partnerství, ve kterých partneři společně žijí nesezdáni. Tento typ partnerství je typický pro mladší věkové skupiny a není pouze předcházející fází manželství, ale partneři nevstupují do manželství na základě jejich cíleného rozhodnutí.

Trendem dnešní doby jsou také partnerské vztahy, ve kterých partneři nesdílejí společnou domácnost a také lidé žijící dlouhodobě bez partnera ať už nedobrovolně, tak i dobrovolně. K tzv. singles lze zařadit lidi různých životních situací a životních preferencí. Jedná se například o mladé lidi před ukončením studia, kteří se nejprve zaměřují na uplatnění se na trhu práce před tím, než vstupují do trvalých vztahů. Do této skupiny patří také zařadit lidé z ostatních věkových kategorií, kteří zkrátka dávají přednost životu o

samotě před partnerským a rodinným životem. Pokud tito lidé udržují nějaké vztahy, označují je pouze jako krátkodobé či nárazové a nelze je podle nich vnímat jako plnohodnotné partnerství. (Hašková et al., 2014)

1.3.2 Genderové role v partnerství

Proměna genderových rolí ve společnosti se podepsala také v přehodnocení rolí ženy a muže v partnerských vztazích. S moderní dobou přichází nové postoje k partnerství. V dnešní společnosti není tradiční pohled na partnerství zdaleka jediným. I když tradiční hodnoty ve některých vztazích stále přetrvávají, do moderních vztahů se promítají snahy o rovné postavení mužů a žen.

Ženská a mužská role nemá v současných vztazích daný stabilní řád. Partneři si sami určují, jak bude jejich partnerství vypadat, jaké bude každý z nich plnit role a jak si mezi sebou rozdělí své povinnosti. Za ideální je, hlavně v západních zemích, považován model partnerství, ve kterém si partneři dělí povinnosti spravedlivě. Muž i žena přináší do vztahu příjem a společně pečují o domácnost, kterou sdílí. (Giddens, 2012) Jaká je ale realita? Faktem zůstává, že i přesto, že se zvyšuje počet pracujících žen jsou to stále ve většině případů právě ony, které zastávají domácí práce. Jsou tak mnohem více než muži nuceny upozadit svou kariéru a věnovat svůj čas domácím povinnostem. (Klímová Chaloupková, 2018)

Postoj ke genderovým rolím je ovlivňován sociokulturním prostředím a také stereotypy. Velká vliv na utváření vlastního úsudku o rolích ve vztahu má také rodina v období dospívání a vlastní zkušenost. Osoby žijících v tradičním partnerství mají větší tendenci pojímat genderové role tradičněji než osoby žijící v moderním vztahu. Souvislost byla prokázána i mezi vzděláním a vnímáním genderových rolí. Lidé s vyšším vzděláním zastávají méně konzervativní postoj a jsou více otevření dalšímu vývoji. (Boehnke, 2011) Z Evropských zemí nejvíce rovnostářský postoj zastávají skandinávské země. Země východní a střední Evropy po dlouhou dobu upřednostňovaly tradiční partnerství. Od roku 1991 došlo k výrazné změně. Na základě dat Pew Research Center v roce 2019 60 % Čechů uvádí, že by oba partneři měli pracovat a zároveň se společně starat o domácnost a děti (Pew Research Center, 2019).

Jakým způsobem si ale páry mezi s sebou dělí povinnosti dnes? Dělbba práce partnerů v České republice závisí na několika faktorech. Jedním z nich je čas strávený v placeném zaměstnání. Lidé trávící více času v zaměstnání logicky věnují menší dobu domácím pracím. Dalo by se předpokládat, že s přibývajícím počtem pracujících žen se budou muži angažovat více a některé povinnosti převezmou za své. V případech, kdy se žena z časových důvodu věnuje domácnosti méně, se stejně jako ona k situaci staví muž, ženu nenahradí, ale svoji aktivitu doma ještě snižuje. Při organizaci vykonávání domácích prací hraje hlavní roli, jak efektivně jsou si partneři schopni naplánovat čas, využívat své schopnosti a možnosti. (Klímová Chaloupková, 2018) Dalším faktorem, který určuje dělbu práce v domácnosti je příjem. Muži mají v České republice stále vyšší platy než ženy. Ženy, které jsou více finančně závislé na svém partnerovi zastávají většinu domácích prací. V opačném případě ale opět mnohdy nedochází k situaci, kdy muž s nižším příjmem, než jaký má partnerka nepřijímá povinnosti doma. Na základě těchto dat. Dělbba práce v Česku do jisté míry pořád ovlivňuje stereotypní pojmání genderových rolí a za běžné denní povinnosti jsou tak zodpovědné hlavně ženy. I když podle výzkumu Centra pro výzkum veřejné mínění (2021) by se měli ženy i muži věnovat různým činnostem oba stejně, stále převažuje názor, že by většinou muži měli vykonávat domácí opravy. Odpovědnost za finanční zajištění spojuje s mužskou rolí 58 % respondentů. Vaření a uklízení spojuje více než polovina z nich ženám. Více rovnostářské názory se týkají hlavně oblasti volného času a vzdělávání.

Zapojení se partnerů do domácích prací se liší podle typu partnerství. Partneři žijící v manželství více udržují tradiční domácnost než partneři v kohabitaci. Muži se v obou případech zapojují do činností jako je nakupování běžný úklid domácnosti. Na přípravě jídla se mnohem více podílí muži v nesezdaném soužití než v manželství. Nejvíce se angažují při údržbě domácnosti a opravách, kterou vykonávají čím dál častěji i ženy hlavně z nesezdaných partnerství. Činností, kterou zastupují ve většině případů ženy zůstává praní. Obecně je ale muž stále členem domácnosti, který partnerce s těmito činnostmi pouze vypomáhá. (Klímová Chaloupková, 2018)

Jelikož současné domácnosti jsou typicky dvoupříjmové, je důležité také zmínit otázku hospodaření partnerů s financemi. Společně nakládají s penězi hlavně manželské páry, protože uzavírají sňatek s předpokladem závazku toho, že spolu budou žít a dosahovat svých finančních cílů i v budoucnu. Je pro ně výhodnější hospodařit společně z důvodu

společného jmění manželů, respektive právní ochraně investic manželů. (Hamplová, 2015) Nesezdané páry mnohem častěji využívají možnosti oddělených účtů. Společné spravování financí nemá takový význam jako v manželství. Až 80 % nesezdaných párů využívá tento typ hospodaření s penězi. Další možností je kombinace obojího. Partneři mají jak společný účet, který využívají pro výdaje domácnosti a poté svůj vlastní. Jakou strategii páry zvolí souvisí především s hodnotovými orientacemi nebo také délkou vztahu. Význam má také, jestli partneři mají děti. Rodiny s dětmi zpravidla dávají peníze dohromady, ať žijí v manželství nebo ne. (Hamplová, 2015)

1.4 Rodina

1.4.1 Současná rodina

Jelikož se v této práci zaměřuji i na roli muže v rodině. Shrnu v této kapitole základní charakteristiky moderní rodiny a modely rodiny a ve kterých dnes lidé žijí. Rodina stejně jako partnerství prošla mnoha změnami. Na její proměnu měly vliv i faktory, které jsou uvedeny v předchozích kapitolách zaměřujících se na současné partnerství jako jsou změny ve společenském vnímání institutu rodiny a s ním spojená očekávání. Dále také změny v hodnotových orientacích jednotlivců přehodnocování priorit a celková proměna partnerství a jeho podob, které je předcházející fází založení rodiny.

Moderní rodině odpovídá podle Možného (1990) model nukleární rodiny. Nukleární rodinu tvoří manželský pár a jejich děti. Liší se tak od tradiční rozšířené rodiny, která zahrnuje také prarodiče a další příbuzné. Je třeba zmínit, že manželství dnes není nutnou podmínkou k založení rodiny. Rodiči se stávají i lidé, kteří vstupují do manželství až po narození dětí nebo zůstávají nesezdáni. Od konce 80. let roste počet dětí narozených mimo manželství. Nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2017, kdy se mimo manželství narodilo 49 % dětí. (ČSÚ, 2023) Moderní rodinu stejně jako partnerství charakterizuje podstatná nestabilita reprezentována vyšší mírou rozvodovosti, které mají v mnoha případech negativní vliv na život jejich dětí a vztahy v rámci rodiny. V souvislosti s rozpadem partnerství a rozvody vznikají nové modely rodiny. Rodina se dělí na úplnou a neúplnou. Úplná rodina zahrnuje oba rodiče a jejich děti. Neúplná rodina, která vzniká rozpadem úplné rodiny, je tvořena jedním rodičem a dětmi. Nově se objevujícím typem je rodina smíšená, jenž se skládá z partnerů a jejich dětí z předchozích vztahů. V současné době

tvoří úplné rodiny v Česku většinu domácností. Podíl neúplných rodin je téměř jedna pětina. (ČSÚ, 2023)

Podoba rodiny, se kterou se setkáváme dnes je kromě dalších vlivu změn výše také výsledkem změn v reprodukčním chování. Díky antikoncepci je možné rodičovství více plánovat. Lidé se na něj proto mohou lépe připravit a před přivedením dítěte na svět vytvořit vhodné zázemí. Dlouhodobě v České republice roste věk prvorodiček. V současné době rodí ženy nejčastěji poprvé ve věku 28, 8 let. (ČSÚ, 2022)

Ve společnosti se také změnila hodnota dítěte. V dnešní době si lidé pořizují děti hlavně s cílem naplnění jejich života. Pokud se partneři rozhodnou mít děti, chtějí jim zajistit co nejlepší podmínky pro jejich osobní růst. Nevychovávají dítě jen proto, aby se jednou mohlo o své rodiče postarat, ale ve středu zájmu je život samotného dítěte. Z toho důvodu v České republice lidé preferují menší počet dětí. Populární je hlavně model rodin s jedním nebo dvěma dětmi, kterým jsou rodiče schopni zajistit kvalitnější život, než pokud by měli dětí více. (Pakosta, 2009)

Jelikož je rodičovství déle odkládáno, preferovaný počet dětí v rodině se v průběhu života budoucí rodiče často přehodnocují. S vyšším věkem rodičů přibývají zdravotní problémy, které mohou mít negativní vliv na plodnost či reprodukční plány. Páry ve vyšším věku se častěji potýkají se zdravotními problémy, které mohou být příčinou neplodnosti či nedostatku finančních prostředků a času. Proto mění své priority a snižují svůj ideální počet dětí v rodině nebo se rozhodují pro život bez nich. Bezdětnost v Evropě a také České republice častěji volí muži než ženy. Muži na svém žebříčku priorit před dítětem upřednostňují vztah. Menší počet dětí v rodinách zapřičiňují i nejasné plány a úvahy o rodičovství, které není pro všechny přirozenou součástí života. (Pakosta, 2009) V České společnosti stále zůstává ideálem rodina s dvěma dětmi. Model dvoudětné rodiny je kromě přání samotných matek také podporován širší rodinou. Důležitými faktory, které matky zvažují před rozhodnutím o druhém dítěti je jejich životní situace a partner. (Šťastná, 2007)

I když dochází k častému přehodnocování rodinné strategie, v České republice se za posledních deset let se rodinná struktura výrazně nezměnila. Více než v polovině domácností žijí lidé bez dětí. U rodin s dětmi převažují ty, které mají jedno dítě. Tvoří více než pětinu z nich. Následují rodiny s dvěma dětmi a nejméně rodin žije s třemi a více

závislími dětmi. Průměrný počet dětí na jednu domácnost se od roku 2011 zvýšil na hodnotu 0,75 dětí na domácnost. (ČSÚ, 2023)

1.4.2 Role otce v rodině

Role otce v tradiční rodině byla dána nezpochybnitelnou autoritou. Otec reprezentoval hlavu rodiny a nesl odpovědnost za všechny její členy. Jeho role se výrazně lišila od role matky. Matka poskytovala dětem láskyplné prostředí pro jejich růst, otec zaujímal roli učitele. Děti vedl především k píli a disciplíně. Jelikož s dětmi zůstávaly doma pouze matky, nebyla mezi otcem a dětmi budována citová vazba. Otcové trávili většinu času v zaměstnání a dětem svůj čas věnovali minimálně. Jednou z událostí, která vedla k proměně otcovské role bylo zrušení nevolnictví v roce 1781. (Novák, 2013) Muži tak měli možnost více času trávit doma. Nebylo ale běžné, že by svůj volný čas trávili doma. Do 19. století byli muži, kteří se zajímali o svou rodinu více než ostatní terčem posměchu. I s těmito společenskými změnami zůstává tedy model patriarchálního otce považován za správný. (Burgess, 2004) Role otce se významně mění se sekularizací. Lidé ve společnosti uznávají autoritu otce hlavně z důvodu tradice než z náboženských důvodů a v 19. století začínají být otcové podporováni v tom, aby se svými dětmi trávili více času. Mnohem více než novorozencům a jejich péči stále více věnují hře se staršími dětmi. (Francis, 2002) Péče o děti zůstává stále hlavní doménou žen. Další klíčovou událostí pro proměnu role otce jsou proletarizace a také válečná období. Muži trávili několik let v na frontě a mnoho jejich povinností musela vykonávat žena, která se pro děti nově stává větší autoritou. Otce děti uznávají spíše jako kamaráda a prostředek k zábavě. Otcovství v tomto období ve společnosti přestává být vymezováno jako protiklad k mateřství. (Burgess, 2004)

S postupným ústupem od tradičního modelu patriarchální rodiny se mění obě rodičovské role. V moderní rodině není otec absolutní hlavou rodiny, držitelem moci a autority. Stejně postavení v moderní rodině zaujímá i žena. Dochází k přeměně a ustálení nových společenských norem. Tradiční rodinu nahrazuje model rodiny, ve kterém jsou žena a muž rovni. Jako v jiných životních oblastech ženská a mužská role splývá a funkce, které byly dříve přiřazeny otcům dnes běžně přejímají matky. Mezi ty se řadí například funkce

živitele, jelikož většina žen je dnes ekonomicky aktivních, tak jako muži, není muž jediným členem přinášejícím zisk.

Ve vztahu otce a dítěte má otec značný význam při identifikaci dítěte přejímajícího jeho roli a také je důležitým elementem ve volném čase dítěte. (Nerudová, 1990) Vztah mezi otcem a dítětem je v moderní rodině volnější než vztah matky a dítěte. Matky totiž vyjadřují větší zájem o dítě, jeho volný čas, záliby a pocity. (Možný, 1990)

Moderním ideálem otcovství se zabývá Jordan Shapiro (2022). Podle něj je ideálním otcem 21. století muž, který se umí přizpůsobit současné době ovlivněné feminismem. Základní dovedností otce je přiznat si společenské změny a očekávání, které působí na otcovství a snažit se tak změnit své chování a vymanit se z naučených vzorců. Jako důležitý aspekt otcovství uvádí schopnost sebereflexe a vědomé kontroly vlastního chování vůči své rodině, především k dětem. Podstatné je i umět kriticky pohlížet na chování vlastního otce než slepě přejímat jeho styl výchovy. Je zásadní umět určit i negativa, kterým se bude ve výchově svých dětí vyhýbat. Moderní otec méně nařizuje a více svým dětem naslouchá a dává prostor k diskuzi. Učí děti, že je správné projevat své myšlenky a názory. Čím se především liší od tradičního otce je snahou o potlačení svého ega při interakci s ostatními členy rodiny. Snaží se nahlížet na situace s určitým nadhledem bez potřeby vyjadřování své nadřazenosti. Ideálně se otec vyhýbá jakýmkoliv činnostem, které by umocňovaly stereotypní představy o světě, aby je nepřenášel na své děti.

1.4.3 Aktivní otcovství

V této kapitole se zabývám fenoménem aktivního otcovství a navazuji na ideál moderního otcovství z kapitoly předchozí. Termín aktivní otcovství představuje snahy o vyšší zapojování otců do dětského světa, které je v současnosti považováno za velmi podstatné pro rozvoj dítěte. Mezi otcem a dítětem vzniká silnější citová vazba, na která dříve nebyla považována za zásadní. Otec si dnes vytváří k dítěti vztah hned po jeho narození, a to účastí u porodu. Přítomnost otce u porodu je z dnešního hlediska naprosto běžná a stává se tak normou. Porod se za poslední dekády stal společným zážitkem obou rodičů. Otec při něm neplní pouze roli opory pro svou ženu, ale díky silnému emotivnímu zážitku

a kontaktu s dítětem téměř ihned po jeho narození vzniká mezi otcem a dítětem pouto. (Šmídová, 2008)

Další možností, která ve společnosti umocňuje normalizaci pečujícího otce je otcovská a rodičovská dovolená. Otcové jsou podporováni ke spolupodílení se na rodičovské dovolené z důvodu podpory rovného rozložení dělby práce mezi oba partnery a také k tomu, aby dále rozvíjeli svůj vztah se svým dítětem. Otce dlouhodobě podporuje Evropská Unie, která v roce 2018 uzákonila právo otců na otcovskou dovolenou po dobu 7 dní, která byla prodloužena a v současnosti mají otcové možnost zůstat doma s dětmi až 14 dní. (European Parliament, 2023). Nejvíce tuto možnost využívají muži ve státech, které kladou velký důraz na genderovou rovnost, kterou promítají i do státní politiky. Rodičovskou dovolenou proto nejvíce využívají muži žijící ve skandinávských zemích. Ve Švédsku mohou rodiče pobírat příspěvek po dobu 480 dní, přičemž každý z rodičů má nárok na 240 dní. Oba rodiče mají k dispozici 90 dní pouze pro sebe, které nemůže využívat partner. V současnosti je Švédsko díky nastavení společenských hodnot a štědrému finančnímu příspěvku zemí, kde přibližně 30 % otců využívá rodičovskou dovolenou v plné výši. (Sweedish Institute, 2023) Téměř většina otců nastupuje na rodičovskou dovolenou aspoň na částečnou dobu. V zemích s konzervativnějšími postoji jako je Česká republika a Polsko jsou otcové na rodičovské dovolené spíše výjimkou. Muži v České republice mohou trávit s partnerkou čas čtrnáct dní po porodu, které si mohou vybrat i po dobu do šesti měsíců po narození dítěte. (Česká správa sociálního zabezpečení [ČSSZ], n.d.) Poté stejně jako ženy mají právo zůstat s dětmi doma na rodičovské dovolené po dobu tří let. (ČSSZ, n.d.) Zavedením otcovské a rodičovské dovolené pro otce vláda dlouhodobě podporuje muže, aby se více angažovali v rodinném životě. Zároveň dává rodičům větší možnost volby a také více možností, jak organizovat svůj čas. Pokud by více otců využívalo poskytnutý čas na péči o děti vznikla by i příznivější situace pro ženy, které jsou běžně tři roky mimo zaměstnání a mohou se po návratu do práce potýkat s kvalifikačními problémy. Počet otců pobírající rodinný příspěvek mírně roste, ale převážně zůstávají doma s dětmi stále ženy. (ČSSZ, n.d.) Největší roli při rozhodování, kdo zůstane s dítětem doma hrají hlavně finance. Muži nastupují na rodičovskou dovolenou ve většině případů z důvodu, že jejich partnerka má vyšší příjem.

Jak se ale k rodičovské dovolené staví sami otcové, kteří s dětmi doma zůstali místo matek? Na tuto otázku odpovídá Hana Maříková (2009), která se zabývá prožitkem rodičovské dovolené u otců v České republice. Nelze obecně říct, jestli otci rodičovskou dovolenou obecně vnímají jako pozitivní či spíše negativní zkušenost. Většina otců sama sebe vidí spíše jako osobu pečující o dítě až po matce než jako plnohodnotného rodiče se stejnými schopnostmi. Na rodičovskou dovolenou nastoupili hlavně z důvodů ekonomických než z vlastního přesvědčení o důležitosti své role v životě dítěte. Zásadním poznatkem je, že zkušenost mužů s rodičovskou dovolenou nutně neznamena, snahu o vymanění se stereotypnímu vnímání genderových rolí. Svou partnerku považují i přesto přirozeně kvalifikovanější. Je zřejmé že na to, zda se otcové rozhodnou nastoupit na rodičovskou dovolenou má vliv ekonomická situace rodiny a stejně tak společenské a vlastní vnímání genderových rolí v rodině. Potvrzuje to i výše zmíněná situace ve Švédsku, které je ekonomicky vyspělejší zemí s liberálnějším přístupem k roli žen a mužů. Pozitivní zprávou je, že pobyt otce doma společně s dítětem má vliv na jejich vztah. Otcí jsou citlivější k potřebám dítěte a projevují v souvislosti s ním více emocí, například obavy o dítě. Rodičovská dovolená pro muže tak splňuje svůj účel vazby mezi otcem a dítětem i v případě, že se otcové ocitnou doma ne zcela dobrovolně.

1.5 Muži z pohledu žen

Jelikož se tato práce zaměřuje na to, jak na maskulinitu pohlíží ženy, shrnu také poznatky o tom, co ovlivňuje ženský pohled na svět a jak se staví k maskulinitě a mužským rolím podle dosavadních výzkumů. Ženský pohled na realitu označuje pojem *female gaze*¹, který vychází z původního termínu *male gaze* a tvoří jeho protějšek. Ženský pohled na maskulinitu má vliv i na samotnou konstrukci maskulinity v partnerství a rodinném prostředí. Při formování mužské identity je ženská perspektiva zohledněna stejně jako ta

¹ Jakým způsobem pohlíží muži na svět definuje pojem *male gaze* Laura Mulvy. Tento termín prvotně použila v kontextu s kinematografií. Ve svém článku *Visual Pleasure and Narrative Cinema* rozebírá konkrétní filmařská díla natočené mužskými režiséry s tím, že se zaměřuje na zobrazování ženských postav. Hlavní myšlenkou jejího článku je zjištění, že ženy se ve filmu objevují v pro ně samotné nelichotivých scénách se sexuálním podtextem, které potěší hlavně mužského diváka. (Mulvey, L. a Rose, R, 1975) Obecně dnes termín *male gaze* označuje mužský pohled na společnost.

mužská. Nejedná se o jednosměrný proces. Stejně tak je ale female gaze v kontextu s maskulinitou ovlivňován tím, jak se muži ve společnosti projevují. (Goddard, 2000)

Ženský pohled na muže se s proměnou muže role ve společnosti mění. Ženy stejně jako muži mají o mužství určité představy podle, kterých jsou vytvářeny jejich očekávání a předsudky vůči mužům. Způsob, jakým ženy vnímají muže v roli partnera a otce se utváří už v dětství, hlavně na základě pohledu jejich vlastních rodičů. Podle toho jak jejich matka a otec přistupují k mužství a ženství se v jejich představách o ideálním mužství promítají genderové stereotypy, které, často působí jako něco přirozeného a nezpochybnitelného.

Do jisté míry female gaze ovlivňují média. Otázkou, jak jsou mužů prezentováni v médiích, konkrétně časopisech *Elle* se zabývá Linda Víznerová ve své bakalářské práci, *Co muži chtějí?* Na základě její analýzy jsou v časopisech reprezentováni hlavně bílí muži, pokud se vyskytují v páru, jedná se převážně heterosexuální pár. Ideální muži jsou velmi často spojováni s konkrétními herci, či filmovými nebo seriálovými postavami. Média také sama udávají určitý vizuální obraz toho, jak by měl správný muž vypadat. (Víznerová, 2021)

Podle výsledků výzkumu týkajícího se tématu maskulinity z pohledu žen ve Velké Británii, který zohledňuje ženy různého původu si maskulinitu, ženy v dnešní době stále spojují hlavně s charakteristikami tradiční homogenní maskulinity jako je například inteligence, sebevědomí anebo rozhodnost. Citlivost zůstává stále doménou žen. Maskulinním charakteristikám ale přikládají ženy různou váhu podle toho, jaký k němu zaujímají vztah. Názor žen na muže se také liší podle země původu a statusu jaký žena v dané společnosti zaujímá. Méně tradiční názory mají zpravidla ženy, které pocházejí ze zemí, kde ženy zaujímají vyšší sociální status. (Cole, 2013) U partnerů a otců svých dětí ženy s vyšším a středním vysokým statusem považují za důležité povahové rysy odpovídající kombinaci tradiční a netradiční maskulinity. Kromě ochránářství a síly si cení i porozumění a láskyplnosti, které jsou tradičně spojovány spíše s ženami. (Cole, 2013).

Pokud se více zaměřím na roli otce, ženy kladou na otcovskou roli vyšší nároky při udržování rodinných vztahů. Podstatná je jejich emocionální podpora partnerky i dětí. Dobrý otec by měl umět projevit ke svým dětem lásku, podporovat otevřenou

komunikaci. Jako druhotné považují za důležitou otcovskou funkci učit děti nové věci a disciplínu a také otcovskou povinnost živit rodinu, kterou ale stále uvádějí jako jeden z hlavních požadavků na muže a součást jejich role v rodině (Sriram a Navalkar, 2012). Naopak u více tradiční společnosti jako je Čína ženy více uznávají muže orientující se na svou práci. Muž musí především dokázat uživit svou rodinu hlavně uživit, což muži umožňuje dosáhnout v otcovské roli vysokého statusu. (Zhou a Yu, 2023) Ze shrnutých poznatků lze vyčíst, že ženy mají o maskulinitě poměrně shodnou představu, která se stále odvíjí od tradičního mužství. Nároky na projev těchto osobnostních rysů jsou různé. Ve svých představách zohledňují kontext, ve kterém muže hodnotí a objevují se také stereotypy promítající se do jejich názorů a očekávání ohledně mužské role jako partnera a otce.

Protože cílem této práce je zjistit, jak se k maskulinitě staví single ženy různých věkových kategorií, je důležité si položit otázku, jestli a jak věk žen ovlivňuje jejich pohled na muže. Vnímají maskulinitu jinak ženy starší a mladší ženy a které osobní charakteristiky považují u mužů za nejvíce podstatné? Podle výzkumného článku *The Link Between Age and Partner Preferences in a Large, International Sample of Single Women*, který analyzuje souvislost mezi věkem single žen z různých zemí světa a jejich preference osobnostních rysů u mužů. Výsledky výzkumu potvrzují, že mezi věkem single žen a preferovanými charakteristikami není významná spojitost. Přesto ale byla potvrzena pozitivní korelace mezi věkem ženy a sebedůvěrou. Starší ženy více preferují sebevědomé a asertivní muže než ženy mladšího věku. Mladší ženy považují za mnohem více důležitý věk muže než jeho povahové rysy. Za potencionálního partnera zvažují staršího muže, naopak ženy starší častěji uvažují o svém budoucím partnerovi jako o mladší osobě. (Botzet et al., 2023)

2 METODOLOGIE

Analytická část bude vycházet z teoretických východisek shrnutých v první části práce. Cílem práce je navázat na poznatky z výzkumů maskulinit s cílem poskytnout nové informace v dané problematice. Pohled žen na mužství je jedním z faktorů ovlivňující konstrukci maskulinity, a proto je relevantním tématem pro další zkoumání hlavně době, kdy role muže ve společnosti není pevně ukotvena.

Aby bylo možné důkladně porozumět ženské perspektivě v souvislosti s maskulinitou rozhodla jsem se pro sběr dat využít polostrukturované rozhovory o třech částech. Scénář k rozhovorům lze nalézt v příloze bakalářské práce (Příloha č. 1). První se věnuje tématu maskulinity a proměně mužské role ve společnosti, druhá se soustředí na roli muže v partnerství a poslední část se zaměří na otcovství. V rozhovorech bude také prostor pro oblast dělby práce v rodině a partnerství. Výzkumné otázky, na které se pokusím pomocí získaných dat odpovědět zní následovně:

- Jak se ženy různých věkových kategorií vnímají maskulinitu?
- Změnila se podle žen role mužů ve společnosti?
- Proměnila se nějak z ženského pohledu role mužů v partnerství a otcovství?
- Jaké charakteristiky by neměly chybět „dobrému partnerovi“ a „správnému otci“?

Vzorek výzkumu tvoří single ženy tří věkových kategorií: 18-28, 29-44 a 45-60 let. První věkovou skupinu tvoří ženy mladší dospělosti, které samy nemají s partnerstvím mnoho zkušeností. Roli muže v partnerství hodnotí podle svých představ nebo na základě zprostředkovaných zkušeností. Ženy ve střední věkové skupině už si prošly ve svém životě několika vztahy a téma rodiny je pro ně více aktuální přesto, že vlastní děti nemají. Zároveň se pohybují v sociálním prostředí, ve kterém lidé jejich věku už zakládají rodiny. Přináší tak originální pohled na maskulinitu a mužskou roli s ohledem na své zkušenosti s partnerstvím a také detailnějším vzhledem do současných rodin. Nejstarší skupinu tvoří ženy, které jsou rozvedené nebo se rozhodly žít samy dobrovolně. Některé z nich mají své vlastní děti a mohou tak vyjadřovat ke všem otázkám v rozhovoru z vlastní zkušenosti.

Zaměřit se na ženy žijící bez partnera jsem se rozhodla z toho důvodu, že život single je ať už dobrovolným či nedobrovolným životním stylem a fenoménem 21. století.

Perspektiva single žen by mohla být přínosem pro současný genderový výzkum. Jelikož se práce zaměřuje na roli muže jako partnera a otce, zejména na proměnu této role a její ideální podobu, mohly by single ženy ve svých názorech zohlednit své minulé zkušenosti s větším odstupem než ženy, které aktuálně v partnerství žijí.

Pro výzkum jsem nejprve oslovovala ženy na základě osobních či zprostředkovaných známostí, od kterých jsem získávala kontakty na další respondentky. Analytická část práce a její závěry vychází ze 14 rozhovorů, které trvaly přibližně padesát minut. Rozhovory s respondentkami probíhaly formou osobního setkání a také online. Data z rozhovorů byla získána zvukovými nahrávkami z jednotlivých setkání. Nahrávky byly přepsány do textového dokumentu a následně podrobeny tematické analýze, kterou zahrnovalo kódování přepsaného textu, systematizace kódů podle jednotlivých témat a porovnáním odpovědí mezi respondentkami a také mezi věkovými skupinami. Metoda sněhové koule sice umožňuje snadno získávat kontakty na další respondenty, má ale i své limity. Mnohé respondentky se nachází v podobné životní situaci (nejmladší skupinu tvoří většinou studentky vysokých škol), která mohla do jisté míry ovlivnit jejich odpovědi. V případě nejstarší skupiny se zase jedná o ženy, které se rozhodly žít single dobrovolně a nepředpokládají, že by někdy v budoucnu žily v partnerství. Jejich zkušenosti a životní styl mohly také významně určovat výsledky výzkumu.

S ohledem na soukromí respondentů budou rozhovory zpracovány anonymně. Respondentky byly před zahájením rozhovoru obeznámeny s formou rozhovoru a tématy, kterých se rozhovor týká. Byly především upozorněny na nahrávání zvukového záznamu a další nakládáním se získanými daty. Kódování dat proběhlo v programu MAXQDA. Hlavním bodem analýzy je komparace jednotlivých výpovědí mezi věkovými kategoriemi. Témata vycházející z analýzy budou dále zpracována v analytické části práce a doloženy konkrétními výpověďmi respondentek.

3 ANALYTICKÁ ČÁST

4 Co je maskulinita?

Jak už napovídá název této práce, jedním z cílů bylo zjistit, jak vnímají respondentky maskulinitu. S čím si tento pojem maskulinita ženy spojují? Obecně si ženy ve všech věkových kategoriích spojují maskulinitu s **fyzickou silou, sebejistotou, dominancí a větší schopností rozhodovat**, které odpovídají tradičnímu modelu maskulinity. Na první pohled by se mohlo zdát, že ženy mají velmi jasnou představu o tom, co je a co není maskulinní. S hlubší analýzou rozhovorů se ale u nejmladší věkové skupiny 18-28 let objevují mimo charakteristiky tradiční maskulinity také odpovědi jako:

„Já si pod tím představuji tu toxickou maskulinitu.“ (Lucie, 22 let)

Nebo naopak odpovědi typu:

„To má každý jinak a já ani nedokážu popsat rozdíl mezi maskulinním a femininním chováním.“ (Alena 21 let)

Lze tedy konstatovat, že odpovědi mladších žen vykazují mnohem větší diferencovanost než u žen dalších dvou starších věkových skupin, které na otázku odpovídají velmi pohotově a téměř bez zaváhání výčtem charakteristik mužství. Maskulinitu nejasně definují ženy, které vyrůstaly v takovém rodinném prostředí, kde jejich rodiče nedodržovali tradičně mužské a ženské role, načež u starších žen vyrůstajících v podobných podmínkách ke zpochybňování nedochází. Tato skutečnost by mohla vycházet z toho, že mladší ženy jsou s tématem maskulinity více obeznámené, jelikož samy používají termíny tradiční a toxická maskulinita nebo ve své odpovědi naznačují, že maskulinita pro ně není ve všech případech souborem určitých charakteristik a pojem tak nemusí být jednoznačný.

Ženy si maskulinitu naopak nespojují se zvýšenou emoční nestabilitou a náladovostí, které považují spíše za femininní projevy. Zralý projev emocí u mužů ale vnímají všechny věkové kategorie respondentek jako velmi pozitivní. Oceňují, když muži umí vyjádřit adekvátním způsobem své emoce a ukáží tak i citlivou stránku sebe. Hromadně nesouhlasí s tím, že muži dříve (někdy i dnes) jsou vedeni k tomu, aby své emoce neprojevovali za žádných okolností a nechávali si tak své prožitky pouze pro sebe, aby

nepůsobili příliš slabě. Umět správně projevit emoce považují také za známku dospělosti každého člověka a jistou dávkou upřímnost. Jsou si vědomy toho, že potlačováním emocí může negativně ovlivnit každodenní život člověka, jelikož negativní emoce mohou po čase vyústit ve zdravotní problémy, hlavně mentální povahy a také vážně narušit vztahy, a to jak partnerské, tak jakékoliv další známosti a rodinné vazby.

Ženy ve všech věkových kategoriích se však výrazně shodují ohledně očekávaného mužského vzhledu. Následující výpověď skvěle zastupuje většinu názorů na maskulinní vzhled.

„Za mě rozhodně jako vyšší postava. Nějaká mohutnější. I třeba vousy bych řekla. To je asi...hlavní je asi ta postava no. Že je oproti té ženě je mohutnější a větší.“ (Karolína, 22 let)

Většina žen odpověděla, že si pod maskulinním mužem představí člověka, který je vysoký, má vousy a mohutné tělo. Pokud je muž menšího vzrůstu nebo se například svým stylem oblékání tradiční mužnosti vymezuje a přibližuje se tak ženskému stylu, nepůsobí potom v očích respondentek mužně. Muži dnes projevují svou identitu pomocí svého těla a stylu oblékání. Ohledně vzhledu převládají ale u žen stále velmi stereotypní představy o tom, jak by měl muž vypadat. Pokud muži nesplňují určité parametry, nepůsobí podle nich mužně. S tím souvisí i pokud se muž více stará o svůj vzhled, než je běžné, například používá prostředky pro úpravu svého vzhledu jako je korektor, make-up a další kosmetické úpravy.

“Asi jo mě teď ty chlapy přijdou víc jakoby zženštělejší, a i jako já zas neberu at' se o sebe staraj, prostě chlap by měl vonět, aspoň teda podle mě. Ale v momentě, kdy tráví v koupelně víc času než já, už mi to přijde divný.” (Lenka, 35 let)

“Tak taková ta zženštělejší móda na mě nepůsobí moc maskulinně.” (Eliška, 25 let)

Několikrát v rozhovorech zaznělo, že maskulinita evokuje asociaci se sportem. Sport je dodnes stále prezentován jako maskulinní odvětví. Mužským reprezentantům různých sportovních disciplín je poskytováno mnohem více prostoru také v médiích a sport sám o sobě je často považován za důležitou součást života a identity muže. Přesto, že i situace ve sportovním odvětví postupně mění, stále je na základě výzkumu na něj nahlíženo

poměrně stereotypně. V českém prostředí jsou muži nejen na základě očekávání žen vystavováni určitému tlaku s důrazem na fyzickou zdatnost.

Ženy si tedy převážně pod pojem maskulinita představují tradiční typ maskulinity a zaujímají k němu různý postoj. Pro starší ženy je termín maskulinita jasně daný a definovaný pojem, který dokázaly samy popsat a charakteristiky s ní spojené považují za součást identity každého muže. U mladších žen se objevovalo zpochybňování tradiční maskulinity související s rodinným prostředím, ve které ženy vyrůstaly. Tradiční maskulinita tedy ve společnosti stále zůstává jako jeden z typů, který nadále do jisté míry formuje mužskou identitu. Negativní, ale i nejednoznačné reakce vyvolává maskulinita hlavně u nejmladší věkové skupiny, která na pojem nahlíží z více perspektiv a odkazuje na konkrétní maskulinní typy a dokáže je definovat.

Emoce si ženy přímo s pojmem maskulinita nespojují, ale považují je do jisté míry, jakou žádoucí součástí mužské identity. Výzkum tedy potvrzuje, že dříve populární tvrzení, které významně ovlivňovalo konstrukci maskulinity *kluci nebrečí* postupně ztrácí na významu a muži mají dnes větší volnost emoce projevit bez toho, aniž by byli považováni za méně mužné a stále více se prosazuje nový mužský ideál, který dovoluje mužům projevit pocity a charakteristiky, které nejsou na první dojem mužské, naopak se stávají žádoucími jako uvádí Anderson a Magrath (2019).

“Já si myslím, že je pořád jako vnímám nějak jako že jsou muži, kteří s tím mají vyloženě problém, že to v sobě jako potlačují a dusí, protože třeba úplně nemají ten skill, že buď neví vlastně, jak to mají komunikovat anebo případně právě když jsou vychováni v té tradiční rodině, která je konzervativní, tak mají pocit, že je projevování emocí jako slabost. A jsou vlastně v tom nějak jako ve vězení.” (Ema, 30 let)

„Když muž umí projevit své emoce, považuji to za pozitivní a velmi sexy.” (Iva, 41 let)

4.1 Tradiční mužská role

V průběhu zkoumání proměny mužských rolí v dnešní společnosti bylo také respondentkám položena otázka týkající se jejich postojů k tradiční roli muže jako živitele a nejvyšší autority v rodině. Mnoho respondentek považuje za některé aspekty tradiční mužské role a jeho historickému postavení jako živitele rodiny, ale zároveň zdůraznily

důležitost moderního pojetí mužské role. V současné době více žen chodí do práce a přispívá k rodinnému příjmu a ženy jsou tak stejně odpovědné za finanční situaci rodiny jako muži. Část respondentek proto vnímá tradiční mužskou roli jako součást minulosti, která se přizpůsobuje moderní společnosti a ztrácí svou původní podobu.

Ženy v nejmladší věkové skupině 18-28 let nutně nevyžadují, aby muž zastával roli živitele. S ohledem na stále poměrně vysoké genderových rozdílůch v platech mužů a žen a dlouhou rodičovskou dovolenou, na které zůstávají doma s dětmi stále převážně matky, ji ale vidí jako výhodnější variantu v rozdělení povinností mezi partnery. Živitelskou roli muže tedy považují za důležitou především v období, kdy se pár rozhodne založit rodinu. Dále také tvrdí, že muže považují za ochránitele rodiny. Zároveň ale zdůrazňují, že partnerství je založeno na dvou osobách a žena je muži rovnou partnerkou. Názory muže by neměly převyšovat názory jeho partnerky, a to především ve výchově dětí.

Pozitiva na částečném ponechání některých charakteristik tradiční mužské role zdůvodňují ženy, kde si jejich rodiče dělili v rodině povinnosti na typicky ženské a mužské.

„Nebude mi vadit, když ten muž o něco více rozhoduje, ale ne na úkor toho, že já nebudu moct nic říct. To by mi nevadilo, že vezme třeba věci do vlastních rukou.“ (Jana, 22 let)

„Myslím si, že jako muž živitel, to taky možná zatím třeba zůstává. To, že ti muži mají prostě větší platy, i když jsou na stejné pozici jako žena jo. To si nemyslím, že se taky třeba tak rychle změní.“ (Karolína, 22 let)

Negativně se k tradiční roli staví naopak respondentky jejichž rodiče zastávaly většinu povinností společně nebo jeden z rodičů ze své role více vybočoval. Tyto ženy si mohly z vlastní zkušenosti pozorovat, že je možné dnes z tradičního modelu vybočovat, kdežto ženy z rodin s klasickou dělbu práce neměly stejnou možnost pozorovat a hodnotit moderní vztah na každodenní bázi.

„Mně právě to právě přijde hloupost ve 21. století, když ženy mohou vydělávat i víc než ten muž. Jako asi chápu, že to tak bylo dřív, když ženy nemohly vydělávat, ale jakmile se tohle změnilo, nevidím důvod, proč by měly být nějak podřazené. Vůbec to neberu, že muž by měl být hlava rodiny a rozhodovat.“ (Nela, 22 let)

Ženy v dalších dvou věkových skupinách 29-44 a 45-60, lze rozdělit na dvě skupiny. První skupina respondentek se k tradiční roli staví téměř stejným způsobem jako ženy z tradičních rodin v nejmladší věkové kategorii, tedy že mužská role živitele a ochránce by měla být ponechána. Druhá skupina respondentek je v zásadě proti zachování tradiční mužské role. Objevují se odpovědi jako:

„Dnešní doba to dost stírá.“ (Adéla, 48 let) nebo „Doufám, že úplně vymizí.“ (Jitka, 29 let)

Respondentky tedy částečně souhlasí s tradiční mužskou rolí. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že většina z nich byla vychovávána v rodinách, kde jejich vlastní otec tuto roli plnil, vykonával hlavně typicky mužské činnosti a byl živitelem rodiny. Většina z nich také popsala, že se s více tradičním modelem setkávala i u svých příbuzných, kdy ženy plnily hlavní roli pečovatelek o domácnost a děti a muži byli hlavními živiteli rodiny a jeho příjem byl pro rodinu stěžejní. Tuto zkušenost vysvětlují také rozdíly ve finančním ohodnocení žen a mužů v České republice. Obecně lze říci, že ženy stále uznávají muže maskulinního typu „big wheel“ který odkazuje právě na mužskou roli živitele, naopak se vyhraňují proti typu „no sissy stuff“, který reprezentuje a mužskou schopnost potlačovat emoce jak uvádí Brannon (Thompson et al., 1992).

Odpovědi žen s opačným názorem by mohl být dán tím, že respondentky už našly dobré uplatnění na trhu práce, tudíž ze své zkušenosti mohou posoudit, že se dokážou v dnešní době uživit samy a vyhovuje jim to. Spoustu překážek už zvládly samy překonat, a tak jim zachování tradiční role živitele nedává v tom případě velký smysl. Nejmladší skupina je zastoupena převážně studentkami, které jsou si vědomé toho, že i jako ženy mají ohledně budoucího zaměstnání více možností a věří, že bude možné, aby se i žitelská role spravedlivě dělila mezi partnery, ale zkušenosti zatím nemají, jelikož zatím nenesou plnou odpovědnost za své finance. Vnímání tradiční mužské role může zároveň záviset i na povaze ženy, osobních preferencí a také názorové nastavení ohledně genderových rolí ve skupině vrstevníků či kolektivu, ve které se žena pohybuje ať už se jedná o školní či pracovní prostředí. Ženy často své zkušenosti také porovnávají se situací v zahraničí. Jakým způsobem ženy hodnotí genderové role může vycházet i z toho, jaký mají samy přehled v genderové problematice a jaký k ní zaujímají postoj.

4.2 Dělbba práce v partnerství a rodině

Co dalšího v dnešní době patří podle žen k mužské roli? Muži by se měli mimo jiné jako plnohodnotní členové domácnosti také zapojovat do domácích prací. Bez ohledu na věkové skupiny by bylo ideální, aby se muž staral o údržbu domu či bytu, a to buď sám nebo tím, že bude tím z partnerů, kdo zajistí komunikaci se specializovaným pracovištěm v situaci, kdy to bude potřeba. Pokud pár žije v domě se zahradou, měl by ideálně také zastávat práci na zahradě, jako je například sekání trávy. Opravy jsou v České republice, jak je popsáno v teoretické práci, stále doménou mužů. Ženy se samy necítí k těmto činnostem dost kompetentní a nebyli k nim vedeny ani svými rodiči. Pokud činnosti technického charakteru vykonávají, jednají tak z nejvyšší nutnosti.

„No, část nějakých technických věcí určitě. Do toho fakt jako nepronikám. Třeba zrovna do elektřiny.“ (Adéla, 48 let)

„Jo, nějaký technický věci na domě, co zvládne on tak opraví, co zase nezvládne on to jakoby zařídí. Nebo třeba jako auto, tak to má taky na starosti táta a s úklidem nějaký vysávání, tak to taky pomáhá. Takže to bych i já takhle chtěla.“ (Eliška, 25 let)

Pojďme se ale blíže podívat i na ostatní domácí práce. Ženy zastávají názor, že muž by se měl spravedlivě podílet hlavně na běžném domácím úklidu jako je například vysávání, utírání prachu, vyndávání nádobí z myčky a také nákupu potravin. Mezi výčtem domácích činností se velmi málo objevuje praní, žehlení nebo vaření, které většina žen stále považuje své domácí povinnosti a po mužích je nevyžadují. Objevují se také názory, že při běžném úklidu záleží na preferenci určité úklidové činnosti obou z partnerů. Zásadní ale je, aby ani jeden z partnerů nebyl přetížený a oba partneři by se měli do domácích prací zapojovat. Z toho důvodů dělbba práce v domácnosti závisí také na tom, kolik času kdo tráví v práci, protože v dnešní době mnohem častěji než dříve tráví ženy i muži velkou část jejich dne v pracovním prostředí a převažujícím modelem jsou dnes dvoupříjmové domácnosti. Pro ženy je tedy stále důležité, aby muži zajišťovaly technické záležitosti, zároveň se ale také aspoň částečně podíleli i na úklidu.

„Záleží asi úplně jako co, myslím si, že to prádlo, to bych asi nečekala, že bude žehlit, ale nějaký to jako uklizení, občas vysát nebo dát nádobí do myčky, tak myslím si, že by asi dělat jako měl.“ (Eliška, 25 let)

„Já nerada uklízím, takže kdyby za mě někdo uklízel, tak bych byla šťastná. Takže cokoliv z toho úklidu teda. Já si myslím že si to já souhlasím s tím, že se mají dělit tak asi rozdělí tady každé obstarává to co mi jakoby nejmiň vadí jo taky bych řekla no že se taky že si přece se nebudu nutit do něčeho co co mě nebaví tak dělá to jenom protože se to pokládá za to, co bych měla dělat.“ (Adéla, 48 let)

Je patrné, že živitelská role je stále žádoucí a s muži obecně více spojovaná než s ženami hlavně s ohledem na platové podmínky v České republice. Neočekává se ale, že muž bude jediným živitelem rodiny. V partnerství a rodičovství by si měli být partneři rovni jako v moderních vztazích, které popisuje Giddens (2012) Každý se měl nějakým způsobem podílet na chodu domácnosti, ale ani jeden by neměl v ideálním případě být považován za nadřazený tomu druhému. O vztahu či budoucnosti rodiny by měli oba partneři rozhodovat společně. Důležité je, aby ve vztahu fungovala dobrá komunikace mezi oběma partnery, aby si svá očekávání vyjasnili hned na začátku vztahu a domluvili se, kdo bude jaké role či úkony zastávat.

Očekávaný ideální model rozdělení domácích prací se velmi podobá výzkumu Centra pro veřejné mínění z roku 2021 ohledně rozdělení povinností v domácnosti, kdy odpovědnost za finanční zajištění je poměrně vyrovnaná mezi muži a ženami, ale stále je spíše připisována mužů, naopak úklid a vaření spíše ženám (Spurný, 2021).

V péči o děti by si povinnosti měli rodiče ideálně dělit rovnoměrně a aktivně. Péče by měla být rovným dílem rozdělena mezi oba rodiče ve všech směrech. Respondentky kladou důraz hlavně na běžnou péči o dítě jako je krmení, hygiena a emocionální podpora, kterou u většiny z nich zastávala pouze matka. Ženy, které měly možnost s otcem těmito činnostmi čas trávit společně s volnočasovými aktivitami mají se svými otci blízký vztah a využívají svého otce také více jako vzor dobrého otcovství. Ve své budoucí rodině by chtěly vidět stejné vztahy jejich vlastních dětí a partnerů.

4.3 Ideální partner

Jednou z výzkumných otázek této práce je zjistit koho ženy považují za ideálního partnera, které vlastnosti by mu neměli správnému partnerovi chybět a jakou roli by měl zaujímat ve vztahu. S proměnou rolí mužů a žen se také mění nároky na jejich partnerské role, které dále ovlivňují podobu partnerských vztahů a dělbu práce v partnerství a rodině. I samotná podoba současných partnerství zase zpětně ovlivňuje očekávání, které si navzájem partneri kladou, reagují a přizpůsobují se potřebám druhého.

Prvním krokem bylo vyzvat ženy, aby specifikovaly charakteristiky, jež by měl ideální partner v jejich představách vykazovat. Mezi nejčastěji uváděné atributy patřily **pravdomluvnost, respekt, spolehlivost, komunikativnost a vzájemné porozumění**. V rámci skupiny žen ve věkovém rozmezí 18-28 let se k těmto aspektům dále přidal i smysl pro humor. Tato zjištění reflektují aktuální trend moderních partnerských vztahů, v nichž je klíčovým faktorem vzájemné porozumění a efektivní komunikace. (Giddens, 2012) Pro ženy v této demografické skupině je rovněž významné, aby jejich partner vykazoval charakterové rysy spojené se souzněním v hodnotách, zájmech a životních pohledech. Zjištění dále ukazují, že profesní úspěchy a povolání partnera nejsou pro respondentky tohoto věkového segmentu primárními kritérii při formování preference v partnerském výběru.

„Pro mě je asi hrozně důležitý, aby měl smysl pro humor, aby nebyl úplně suchar nebo takhle. Pro mě určitě důležitý, abych mu mohla věřit. Ta Důvěra a aby byl asi trochu spontánní, protože jako já tak úplně nejsem, takže si myslím, že by vyhovovalo. Kdyby byl ten člověk trochu takový spontánní, jako že něco vymyslí sám od sebe. Takže takový jako akční asi člověk, s kterým si prostě sednu a bude to jako můj nejlepší kamarád.“ (Lucie, 22 let)

Rozdíly v odpovědích mezi mladšími a staršími ženami se projevují zejména v míře důrazu na určité charakteristiky a hodnoty spojené s ideálním partnerem. U starších žen ve vyšších věkových kategoriích jsou odpovědi obohaceny o další názory a perspektivy typu:

„Je dobrý ve svém zaměstnání. Má jako nějakou ambici, že má jako. Nějaký. Nějakou dovednost, nebo nějaký obor, který ho zajímá a prostě v tom pracuje a je v tom dobrý a

baví ho to třeba tenhle. Důležitý je to, že má prostě jako nějaký dobrý skill a jenom jako sebevědomý a ví, že prostě tak tady tím prostě vydělává peníze. “ (Ema, 30 let)

„Měl by být v něčem lepší než já, abych k němu vzhlížela.“ (Mirka, 50 let)

I když ženy v těchto věkových skupinách také kladou důraz na porozumění a je pro ně důležité, aby byl jejich partner úspěšný ať už v práci nebo oblasti, která ho zajímá a ženám tak v určitém ohledu imponoval. Ohledně povolání svého partnera se ale zbytek žen vyjadřuje tak, že by bylo hlavně důležité, aby byl partner ochoten na sobě pracovat a rozvíjel se v tom, co ho naplňuje. Podstatná je také ochota partnera dále společně s partnerkou pracovat na jejich vztahu.

Ideální partner by měl být také iniciativní. Respondentky nevnímají jako atraktivního muže, který by nechal o všem rozhodovat svou partnerku, ale uměl se ve vztahu asertivně projevit. Muž by měl být ve vztahu přítomný a aktivní. Negativně se respondentky staví k přílišné dominanci muže ve vztahu, stejně tak k poddajnosti. Na druhou stranu by uvítaly, kdyby byl jejich partner ten rozhodnější, především v oblastech, kterým samy nerozumí nebo samy nemají zájem se jim věnovat. Opět ženy míří k technickým dovednostem, které sice nejsou nejdůležitějším aspektem ideálního partnera, ale jsou stále součástí očekávání toho, jakým způsobem by měl muž ve vztahu fungovat.

Jak už bylo naznačeno v kapitole o tradiční mužské roli ohledně tématu živitele muže v rodině se objevují dvě skupiny, kdy každá z nich je zastoupena přibližně polovinou respondentek, kdy jedny stále považují mužskou roli živitele ve vztahu a rodině za klíčovou a ženy, které se k živitelské roli staví tak, že muž nemusí být nutně živitelem, mnohem důležitější je vzájemná podpora, ale pokud by muž chtěl zaujímat tuto roli nebyly by zásadně proti. V žádném z rozhovorů se neobjevuje, že by žena sama projevila zájem o to být v pozici živitelky a muž by tím pádem byl převážně v domácnosti a případně pečoval i o děti. Respondentky vnímají, že i takovýto životní styl s netradičním rozdělením rolí, je v dnešní době pro některé páry variantou. Samy o něj ale neprojevují zájem a přiklání se v tomto ohledu k tradičnější variantě nebo rozdělení všech povinností 50 na 50, protože by samy chtěly o své děti v budoucnu pečovat v případě, že by se rozhodla s partnerem rodinu založit.

Jelikož velká část respondentek vyrůstala v rodinách s tradičně rozdělenými mužskými a ženskými rolemi, nelze říci, že by všechny přebíraly vzorce od svých rodin, stejně tak jako nehraje velkou roli, pokud se ženy rozhodly žít samy dobrovolně či by rády žily v budoucnu ve vztahu. Větší vliv při konstrukci vlastních představ o tom, jakou roli by měl kdo ve vztahu zastávat má spíše vnitřní nastavení, životní styl respondentek, se kterým se samy nejvíce ztotožňují a spokojenost s ním. Dále také vliv osob, se kterými respondentky vstupují do interakcí mimo rodinu, jako jsou přátelé, známí a kolegové a kolegyně v práci. Ženy v nejmladší věkové skupině často uvádí i sociální sítě a odkazují na lifestyle profily pomocí kterých lidé mohou sdílet svůj životní styl a každodenní život, do kterého bezpochyby patří i dělba práce v partnerství. Díky internetu se mohou nechat inspirovat lidmi z celého světa, spojit je se svým dosavadním smýšlením ohledně genderových rolí a partnerství. Velký vliv na utváření očekávání by se dal přisuzovat i globalizaci, která umožňuje rychlý přenos informací napříč světem a možností cestovat. Některé respondentky také popisují svou osobní či zprostředkovanou zkušenost s tím, jak si mezi sebou partneři dělí povinnosti hlavně v péči o děti i v západních zemích. Tyto zkušenosti budou dále okomentovány v kapitole týkající se otcovství.

Respondentky v kontextu mužské partnerské role na muže nenaléhají, aby byli těmi jedinými, kdo budou mít rozvinuté maskulinní vlastnosti. Mnohem zásadnější je, aby byl jejich ideální partner člověkem, který dokáže reagovat na potřeby partnerky, tím pádem musí mít rozvinuté vlastnosti jako je schopnost vcítit se do situace a být ve vztahu vnímavý. Vzhledově by měl ale ideální partner působit dostatečně mužně díky čemu se s ním žena může cítit více v bezpečí. Je pro ně důležité, aby měl muž statnou postavu jako popisuje Reeser (2011) u svého mužského typu „bodybuilders“ který je jedním ze současných společensky uznávaných ideálů, které jsou reprezentovány celebritami a také se objevují například v časopisech, jak popisuje Víznerová (2021).

4.4 Dobrý otec

Dalším tématem práce je role muže jako otce. Tato část se zabývá otázkami, jaká je podle žen role muže v rodině a kdo je podle nich dobrým otcem a z jakého důvodu. Které vlastnosti a schopnosti by měl muž mít, aby mohl být definován jako dobrý otec. Výsledky analýzy u otcovství jsou s ohledem na věkové skupiny vyrovnanější než u předcházejícího tématu muže v partnerství a ženy se na tom, jaký by měl dobrý otec být a co by měl dělat, téměř zcela shodují. Všechny uvádí, že dobrý otec by se měl dětem

věnovat i ve svém volném čase během týdne. Zdůrazňují, že role otce obnáší s narozením dítěte stejné povinnosti jako role matky. Otec by měl být plnohodnotným rodičem, a proto by měl být v životě svých dětí přítomný a společně s partnerkou o děti pečovat a vychovávat je.

Otec by se měl v ideálním případě v životě dítěte angažovat hned po jeho narození a zapojovat se do péče o novorozence. O něco častěji poté s tím, jak dítě postupně roste a jeho potřeby o pozornost rodičů se zvyšují. Dobrý otec by se měl dokázat postarat o dítě tak, jako jeho matka, aby ji byl schopen v případě potřeby kdykoliv nahradit.

Jako důležitou součást otcovské role považují, aby muž učil děti novým věcem a samostatnosti. Jeho role je zásadní hlavně ve sportovní oblasti, kdy vede děti ke sportu a aktivnímu životnímu stylu. Kromě toho ženy popisují jako dobrého otce člověka, který dokáže děti vyslechnout, je empatický a komunikativní. Snaží se svému dítěti porozumět a respektovat ho i přes jeho nedostatky. Dobrý otec nediktuje dítěti, co by mělo dělat, ale vysvětluje a provází dítě životem. Své dítě do žádných aktivit nenutí, nerealizuje se pomocí něj a zohledňuje dítě jako individuum, které má určité předpoklady bez ohledu na to, jestli jsou nebo nejsou v souladu s představou muže o něm. Často respondentky upozorňují na to, že u otce by nemělo dojít k tomu, že si bude za pomoci dítěte realizovat své vlastní sny a ambice, pokud dítě neprojeví o aktivitu zájem nebo spíše projeví důrazný nesouhlas.

Dále by se měl také aktivně zajímat o vzdělání dětí a pomáhat jim například i se školními povinnostmi jako jsou domácí úkoly. V této oblasti respondentky sdílí své zkušenosti, kdy převážně rodičem, který dítěti v oblasti vzdělání vypomáhal a účastnil se školních akcí jako jsou například třídní schůzky, byla hlavně matka, která komunikovala s učiteli a primárně dohlížela na to, aby dítě ve škole prospívalo a plnilo své povinnosti. Neznamena to, by se ale neobjevovaly i zkušenosti, ve kterých se otec sám aktivně zapojoval a ve vzdělání podporoval.

Na výchově by se měli podílet otec i matka, proto by měli být oba rodiče vnímání na stejné úrovni a být vzorem pro své děti. Opět ženy zdůrazňují důležitou komunikaci mezi samotnými partnery a snahu o konzistentní výchovu. Respondentkám nevadí, pokud bude muž tím, kdo bude dítěti jasněji určovat hranice a o něco více dohlížet na disciplínu dítěte, tak jako uvádí Sriram a Nvalkar (2012).

Dle výsledků analýzy lze soudit, že ženské vnímání otcovské role je stejně jako u respondentek výzkumu ve Velké Británii (Cole, 2013), ideální otcovská role zůstává podle respondentek z části ve své tradiční podobě, jelikož otec by měl být pro dítě správným mužským vzorem a přibližuje se modernímu feministickému otci podle definice Jordana Shapira (2022), který s moderním otcovstvím spojuje právě s uměním naslouchat a správně komunikovat. Stále ale ženy muži přisuzují mužům roli toho, kdo dítě motivuje ke sportovním aktivitám. Tudíž, jak už vyplývá i z kapitoly týkající se maskulinity, sport je považován za oblast, která je stereotypně spojována hlavně s mužstvem. Toto tvrzení lze podpořit citací z rozhovoru níže.

„No tak já si myslím, že ten otec by prostě měl být jako přítomný v té rodině pro to dítě. Měl by být nějak jako dostupný pro to dítě. To dítě by se ho nemělo jako bát, ale mělo by mít pocit, že jako může za tím otcem jít, že to ten otec ho nějak jako ochraňuje a že ho nějak jako podporuje. Takže si myslím, že by měl umět jako být nějak jako empatický umět právě projevovat tomu dítěti i tu lásku může pomáhat.“ (Ema, 30 let)

„Aby dokázal s těmi dětmi dobře komunikovat, vyslechnout je a trošku se zamyslet nad tím, co mu vadilo, když jeho rodiče dělali, když byl on dítě. Nejen kvůli všemu nadávat.“ (Libuše, 60 let)

I když nelze názory respondentek v této oblasti jednoznačně rozdělit podle stanovených kategorií, bez ohledu na věk by mohly být rozděleny do dvou skupin, kdy jedna skupina stále vnímá otce jako dopomoc při péči o dítě a ta druhá čteněji zastoupení skupina už považuje otce o něco více jako rodiče téměř se stejnými rolemi, které zastává matka. To, že se dnes muži aspoň částečně zapojují do výchovy dětí a jejich péče je neméně důležitou součástí jejich role stejně jako podpora a výchova dítěte v samostatného člověka. Důležitější je pro život dítěte matka hlavně v období, kdy je na ní dítě závislé kvůli svým biologickým potřebám, neznamená to ale, že by měl muž zůstat ani v tomto období v ústraní.

I u otcovské role ženy kombinují vlastnosti tradiční role a chování muže v rodině vůči dětem a jeho partnerce. Samy ale přebírají stejnou nebo aspoň částečnou odpovědnost za role, které dříve zastávaly hlavně muži, protože oba rodiče by měli děti vést a pomáhat jim společně. V muži, ale část z nich stále nachází vyšší autoritu a dominantnější postavení v roli rodiče.

4.4.1 Rodičovská dovolená pro otce

K modernímu otcovství se také pojí téma rodičovské dovolené. V České republice je na rozdíl od jiných, hlavně západních zemí, rodičovská dovolená pro otce spíše výjimkou, přesto dnes muži mají možnost na ni nastoupit místo žen. Respondentky s ohledem na možnosti dnešní doby, kdy i ženy mohou pracovat na vysokých pozicích a zastávat roli živitelů, hodnotí možnost nastoupení muže na rodičovskou dovolenou kladně především z toho důvodu, že se nastávající rodiče mohou sami rozhodnout, kdo na ni nastoupí a kdo zůstane po narození dítěte v práci. Rodičovskou dovolenou jako možnost hodnotí pozitivně všechny ženy kromě dvou, podle jejichž názoru by měla zůstat na rodičovské dovolené matka, která je v životě dítěte a jeho správném rozvoji důležitější než otec.

Ve svých odpovědích se ale liší v případě, kdy by se otcovská dovolená měla týkat jich samotných. Všechny ženy přiznávají, že by s dítětem rády doma na rodičovské zůstaly s dítětem ony.

„Já vycházím z toho, že do šesti let věku dítěte se formuje ten človíček skrze to co vidí, což je s kým žije a z toho potom jakoby žije celý život. Tady ty programy, vzorce nasává v tomto období. Takže já osobně jako máma bych mu samozřejmě chtěla být nejbliž, co možná nejdýl, protože i od počátku nejdýl s ním mám tu vazbu a ten táta je tam venku zase takovej ten štít, opora, ochrana, ale tu péči a to rozmazlování a tu lásku tu maximální něhu, aby nepotřeboval žít v závislostních vztazích, že bude viset na jiným partnerovi protože má nedostatek toho, že by byl vyživený tou láskou. Tak to si myslím, že může dát maminka mnohem líp než ten táta.“ (Iva, 41 let)

Ženy ve skupině 18-28 let by spíše zůstaly na rodičovské dovolené s dítětem, ale za vhodné řešení také považují kombinaci rodičovské dovolené a práce s tím, že se s partnerem po určité době vystřídají a konkrétně navrhnou časové rozložení, které by podle nich mohlo fungovat.

„Mně přijde, že záleží na té práci. Jako to je asi největší...protože přesně, když třeba by pro mě byl problém jako tři roky prostě být doma, ale potřebovala bych třeba dva roky a pro toho muže by nebyl takový problém ten jeden rok být doma. Tak to bych docela brala,

kdybychom se nějak domluvili a on ten rok byl doma a já dva roky doma, ale rozhodně bych chtěla být jako většinu toho času já. Myslím, že je to jako lepší.“ (Nela, 22 let)

„Jako třeba kdyby nebyl problém peníze, že by byla práce, že každý si může vzít volna kolik by chtěl. Tak si myslím, že i tak by bylo dobrý, kdyby to bylo za mě třeba 2,5 roku a půl roku. Kdyby to šlo udělat. Takže to si myslím, že by nebylo špatný, aby jako chlap už s tím starším dítětem, aby si vyzkoušel být s ním od rána do večera.“ (Karolína, 22 let)

U střední věkové skupiny 29-44 let se názory podobného rázu objevují minimálně. Ženy vnímají mateřství jako součást jejich role a o rodičovskou dovolenou pro otce nestály i když proti samotné rodičovské dovolené nic nenamítají, a to jak z osobních důvodů, tak i důvodů ekonomických, protože stále necítí dostatečnou podporu v zaměstnání ze strany zaměstnavatelů pro rodiče na rodičovské dovolené. Stejně důvody uvádí i ženy v nejstarší skupině 45-60 let.

Z výše uvedených ukázek z rozhovoru vyplývá, že velmi záleží na ekonomické situaci rodiny, požadavkům zaměstnání, a především na tom, kdo z partnerů má vyšší příjem stejně jako uvádí Maříková a Radimská (2003). Uvítaly by ale, aby byl jejich partner otevřený debatě na toto téma a v případě potřeby by se péče o dítě ujal. To, že si partner sám zkusí, jaké to je s dítětem být delší dobu, pro respondentky určitě představuje pozitivum rodičovské dovolené pro otce. Otec si tak sám vyzkouší pečovat o dítě celý den, což může přispět k hlubšímu porozumění a vzájemnému respektu mezi partnery. Nejvíce uváděné argumenty, proč ženy chtějí zůstat s dítětem samy, jsou v prvním případě ekonomické, která by byla určujícím faktorem při rozhodování a také cítí, že by to měly být hlavně ony, kdo bude s dítětem v průběhu jeho raného dětství.

Jelikož v České republice není rodičovská dovolená pro otce tak rozšířená a podporovaná zaměstnavateli jako v jiných zemích, nemají respondentky ve svém blízkém okolí žádný případ, kdy by otec na rodičovské dovolené s dítětem zůstal. Téma rodičovské dovolené pro otce se začíná ve společnosti více diskutovat a důraz na čas otců strávený s dětmi postupně roste. Rodičovská dovolená pro otce, ale není jednoznačně přijímána českou společností a často je stále považována za kontroverzní téma k diskusi, i když ji legálně může využít každý zaměstnaný otec.

Ženy dalších dvou věkových kategoriích stále vnímají rodičovskou dovolenou jako součást ženské role. Její využití by zvažovalo minimum žen. Za mnohem důležitější považují to, že se otec bude věnovat dětem ve svém volném čase a o víkendech. Důvodem proč se u žen objevuje tento názor by kromě toho, že většina z nich by se o dítě starala dobrovolně, by mohly být také pochybnosti nechat otce s dítětem samotného, jelikož se ženy stále samy cítí jako vhodnější pro pečovatelskou roli o dítě. Stejně jako mladší ženy ani ony nemají s rodičovskou dovolenou pro muže žádnou zkušenost. Představa o pečovatelské roli, se kterou se ženy ztotožňují by mohla vycházet z vnímané biologické přirozenosti. Ženy se mohou cítit být lépe uzpůsobeny pro péči o děti, kterou vnímají jako zásadní hlavně u dětí v raném věku. I když se ženy přímo nezmiňují sociální tlak blízké rodiny a okolí na to, aby roli matky zastávaly ony, je také důležitým faktorem při hodnocení rodičovské dovolené pro otce.

Ženy se k rodičovské dovolené pro otce staví obdobně jako otcové, kteří si rodičovskou dovolenou s dětmi sami vyzkoušeli. Otcové v České republice podobně jako respondentky dobrovolně rodičovskou dovolenou podle výzkumu neabsolvuji a jako důvod uvádí ekonomickou situaci rodiny, kdy odešli na rodičovskou dovolenou po domluvě s partnerkou, která vydělává více peněz a je proto toto rozhodnutí důležité pro rodinu jako celek než pro ně samotné. (Maříková, 2009)

Je zřejmé podmínky pro odchod otců na rodičovskou dovolenou nejsou v České republice tolik příznivé jako v zemích, kde se rodičovská dovolená pro otce stala společenskou normou. Mínění o otcovské dovolené v České republice vychází tedy ze socioekonomické situace v České republice, délce rodičovské dovolené a také rodičovském příspěvku, který není dostatečně vysoký na to, aby se rodina mohla rozhodovat o tom, který z rodičů nastoupí na rodičovskou dovolenou bez toho, aniž by musela v první řadě vyřešit finanční záležitosti. Zároveň zůstávají v české společnosti zakořeněné názory, že žena je přirozeně lepší v péči o děti, jelikož přece jen je na dítě více napojená v době těhotenství a kojení. Západní model je ale určitým vzorem, ke kterému Česká společnost také směřuje, ale tento proces nadále trvá. Analýza této práce potvrzuje, že pohled na využívání této role je stále spíše stereotypní.

4.5 Proměna mužské role

Další téma této práce se zabývá tím, jak vnímají ženy proměnu mužské role ve společnosti, v mužské roli partnera a rodiče. Ženy svými odpověďmi poukazují na zásadní změny v mužské roli, které hodnotí jak se svého, tak také ze společenského hlediska souvisejícím také s proměnou role ženy ve společnosti. Diskutují témata jako je rovnováha genderových rolí, krize maskulinity a větší zapojování mužů do rodinného života.

Pozitivní změnu v mužské roli, kterou ženy zaznamenaly jsou tedy větší svoboda projevu mužské identity v jednání. Respondentky si také všímají, že mezi mužskými a ženskými rolemi je dnes mnohem menší kontrast, což převážně hodnotí kladně a pochybnosti o dalším vývoji rolí jak mužských, tak ženských se objevují v ojedinělých případech. Velkou výhodu vidí v tom, že i ženy dnes mohou pracovat a dostávají se postupně na lepší pracovní pozice stejně jako muži. Z toho důvodu se muži mohou o své roli ve společnosti a v domácnosti více rozhodovat sami, jelikož mají více možností. Paradoxně a v souvislosti s tím si respondentky všímají zvýšeného tlaku na výkon. I když je tato skutečnost přítomna po velmi dlouhou dobu, dostává dnes diametrálně jiný rozměr, protože muži měli po dlouhou dobu privilegované postavení jen z důvodu, že byli muži. Dnes se musí člověk rozvíjet ve všech směrech a společenské uznání už není pro muže tak snadno dosažitelné jako dříve.

“Pozitivní je to, že se i díky třeba feministickému hnutí, pokud je to dobře chápáný, tak se chlapi nemusí cítit trapně za to že projevují třeba emoce. Nebo že se starají o děti. Že dělají věci, který by rádi dělali, ale dřív jim to ta společnost neumožňovala...” (Iveta, 48)

Jedním z diskutovaných témat dnešní doby je tzv. ztráta mužnosti, kdy se mužská role proměňuje a muži tak částečně ztrácejí svoji tradiční maskulinitu. Z toho důvodu toto téma nesmělo chybět ani v rozhovorech. Na základě vlastní definice maskulinity respondentky jako jeden z problémů dnešní doby hodnotily ztrátu vizuální složky tradičně pojímané maskulinity, jelikož v dnešní době neexistuje jediný vzor pro to, jak by měl správný muž vypadat. Na jednu stranu hodnotí kladně, že muži podle nich mají v tom, jak se prezentují pomocí oblékání či make-upu mnohem, větší volnost než dříve. Tuto společenskou

změnu nevnímají jako problém, ale zároveň přiznávají, že preferují, aby byl jejich partner vyšší než ony a vypadal více maskulinně. Muži nižšího vzrůstu s více femininními rysy nejsou pro respondentky příliš atraktivní. Pozitivně hodnotí, že si muži mohou sami zvolit podle sebe, jak se budou oblékat, aniž by čelili takovému sociálnímu tlaku jako dříve, i když na sociálních sítích a v médiích stále jedním z typů „pravé maskulinity“ jsou muži, kteří vyjadřují svou mužnost svalnatými těly. Mužských ideálů, které mají vliv na konstrukci maskulinity zkrátka existuje dnes mnohem více. Ženy tyto ideály svým způsobem přijímají, ale jejich partner by měl vypadat dostatečně mužně. Paradoxně tak samy respondentky podléhají jistému sociálnímu tlaku na mužský vzhled (jak by měl muž vypadat, aby byl dostatečně mužný), na jehož vzniku se podílí. Uvědomují si, že vzhled má v dnešním světě zásadní význam pro všechny a nejen pro ženy.

Ženy poznamenávají, že v některých případech ztrácí muži svou maskulinitu tím, když opouští veškeré typicky mužské role a charakteristiky jako je například iniciativnost či rozhodnost, které se ve vztahu musí poté ujmout jejich partnerka a stává se tak dominantnější osobou. Hlavní problém vidí ženy v tom, že muži nejsou stále ochotni přebírat v plné míře role ženy v případě, že je to v dnešní době v určitých situacích potřeba. V tom případě dochází k narušení rovnováhy ve vztahu a dochází k tomu, že veškeré povinnosti dále plní ženy. Na základě těchto tvrzení je zřejmé, že pro ženy je důležitý balanc mezi oběma rolemi a od mužů očekávají to, že kromě mužských vlastností si osvojí i typicky ženské role a vlastnosti. To, že muži plní pouze z podstaty mužské role v dnešní společnosti nestačí.

Kladně se ženy vyjadřují k proměně očekávání na muže a tomu, že v dnešní době není jeden vzor mužství, který by musel být dodržován, aby byli muži ve společnosti přijímáni i když více než polovina z nich aspoň částečně souhlasí s tím, aby byly zachovány některá specifika tradiční role a tradičně mužských vlastností. Změnu, kterou všechny ženy označují za klíčovou je, že muži jsou dnes komunikativnější, dokážou více naslouchat. Na druhou stranu poukazují na to, že nátlak, aby muži zůstali v čistě tradičním nastavení, které v dnešní době už nemá ve společnosti místo. Očekávání žen, ale i celé společnosti na muže jsou ambivalentní. Na jednu stranu se od nich očekává, že budou zvládat rodinný život, ale zároveň budou úspěšní ve své profesi. Získaná data z rozhovorů ukazují, že v České společnosti stále přetrvávají tradiční názory, které se mísí s více rovnostářskými a společně tak utváří velmi pro muže velmi nejasné a v určitých ohledech náročné

podmínky jako zdůrazňuje Edley (2017), který poukazuje na dva hlavní trend dnešní doby, kdy se od mužů stále očekává živitelství a zároveň naplňování vysokých očekávání na jejich role v partnerství a rodině, které budou schopni souběžně plnit.

Jedna z respondentek porovnává roli muže za svého života za socialismu, který mužské a ženské role jasně odlišoval a dnešní dobou, kdy přesto, že jsou znatelné snahy o to, aby muži i ženy měli ve společnosti stejné možnosti, stále zůstává tendence genderové role nějakým způsobem kategorizovat a oddělovat.

„Tak mě napadla nějaká stará knížka z doby komunismu, co jsme zahlídla, kde fakt bylo jako popsány Tam bylo přesně popsány vlastně chování ženy, chování muže a ty role. To bylo víc asi tak sepsáno a dáno. Ono ale i dneska je spousta pravidel.“ (Iva, 41 let)

Celkově respondentky hodnotí proměnu role muže ve společnosti jako posun k lepšímu, protože se ve svých popisech soustředily hlavně na progresivní změny. Částečný ústup tradiční role a jeho adaptace na nové sociokulturní prostředí přispívá k lepšímu společenskému životu. Z proměny benefitují jak samy ženy, kterým se dostává většímu respektu a porozumění ve světě, který byl dlouho pod vedením mužů, tak sami muži, kteří mají dnes mnohem větší volnost a nejsou tolik svázáni genderovými stereotypy. Nicméně jsou tradiční mužské role značným zastoupením žen stále považovány za důležité a pro muže tak vzniká oprava nejasná a velmi komplikovaná situace, plná protichůdných názorů a očekávání, kterým jsou dennodenně vystavováni, jelikož i respondentky se v těchto očekáváních rozcházejí. Je zřejmé, že na základě tohoto výzkumu nelze jednoznačně zhodnotit a určit, kdo je tedy dneska správným mužem. Velmi záleží na kontextu, ve kterém muž svou společenskou roli plní. Neméně důležité je vůči komu a s jakými očekáváními se zrovna musí jeho identita vypořádat.

4.5.1 Proměna mužské role v partnerství

Specifickou roli zastávají muži v partnerských vztazích, které v dnešní době mají různé podoby a ženy zaujímají i více rolí. Od partnerů se potom očekává, že budou schopni na změny ženské role v partnerství reagovat a osvojovat si i takové vlastnosti a povinnosti, za které by v minulosti nemuseli být přijímáni jako praví muži. Problém může nastat

tehdy pokud muži nejsou ochotni přijmout společenské změny spojené se zvýšením statusu ženské role a dostávají se tak do pro ně nepříznivé situace.

V partnerství ženy hodnotí jako největší změnu v mužské roli projev citů, který považují za důležitou schopnost obou z partnerů. Dále také schopnost komunikovat a snažit se partnerce porozumět a podporovat ji i v její kariéře. Pozitivně hodnotí vyrovnanější role a to, že si pár může vybrat a role rozdělit podle sebe. Muži dnes partnerky více respektují jako sobě rovné, díky tomu může dojít k navázání hlubšího a otevřenějšího vztahu mezi partnery, kteří si mohou určit svá vlastní pravidla pro fungování vztahu, aniž by cítili přílišný tlak zvenčí.

„Hlavně jako že jsou si prostě rovný i na té domácí půdě, že má prostě nárok na zábavu jenom ten chlap a ta ženská která je zavřená jakoby třeba když si vezmem tu mateřskou tak na tý mateřský vlastně přes den doma, tak si chce taky jako večer odpočinout a jako jít někam jinam nebo vypadnout a tak. Takže už vnímají ty ženy jako no. Takže si myslím že se to jako proměnilo hodně a jako možná třeba starší generace jako ještě tolik nevnímá, ale myslím si že třeba jako muži v našem věku už to jako vnímají no, že na ně není jako takovej nátlak a co se týče možná třeba i těch financí no, že jako si myslím že jako v našem věku už to nebude vadit každému že žena bude jako vydělávat víc samozřejmě jako najdou se pořád lidi kterým to bude vadit.“ (Natálie, 29 let)

Pozitivní je, že muži jsou podle respondentek už jsou mnohem více ochotní se s partnerkou domlouvat a vztah utvářet společně. Neočekávají, že partnerka bude jedinou osobou, která se bude starat o domácnost, případně i o děti, ale tyto povinnosti vnímají jako zodpovědnost obou partnerů. Ze svých zkušeností z předešlými vztahy některé respondentky zhodnotily také to, že si s partnery běžně dělily i domácí práce na což nebyly ze své původní rodiny zvyklé.

„Můj bývalý přítel neměl problém vzít vysavač a uklidit.“ (Lenka, 35 let)

„On byl úžasný. Neměl problém dělat naprosto všechno.“ (Iva, 41 let)

Další pozitivní změnou je, že ženy dnes nemusí snášet nevhodné a nerespektující chování ze strany mužů jako je například sexuální obtěžování nebo misogynie bez toho, aniž by měly možnost se proti těmto projevům ohradit. Toto chování je ve společnosti stále

přítomné, ale mnohem více diskutované a sankciované. Podle respondentek muži nevnímají své partnerky jako svůj majetek, se kterým mohou zacházet, jak uznají sami za vhodné. Na druhou stranu respondentky v nejmladší skupině tvrdí, že se muži v dnešní době vyjadřují o ženách mnohem vulgárněji, a to především na sociálních sítích v komentářích pod fotografiemi a dalšími příspěvky. Obecně by se dalo říci, že v dnešní době existuje mimo veřejného prostoru v reálném světě paralelní svět internetu, který umožňuje sdílet názory a vytvářet komunity lidem z celého světa, kteří se v neosobní komunikaci projevují radikálněji než mimo sociální sítě.

“Třeba jak se na internetu chovají, nebo jak se vyjadřuje k ženám. Prostě, že rány to mi přijde úplně jako nechutné. Jak prostě pískají na nějakou žemu na ulici nebo co píšou na facebooku za komentáře hmusné. “ (Lucie, 22)

Ve všech věkových kategoriích ženy proměnu mužské role ve vztahu vítají. Zároveň ale uvádějí několik negativních prvků. Tím prvním je situace, když se role ve vztahu změní takovým způsobem, že ženy budou více zastávat mužské role a muži ty ženské. Samy respondentky jsou zastánkyně buď spíše tradiční podoby vztahů s odpovídajícím rozdělením domácí práce anebo snahy o dosažení toho, aby si panteři všechny povinnosti dělili rovnoměrně.

Druhým negativem podle respondentek je, že pokud muž v zásadě trvá na čistě tradiční dělbě práce a privilegovaném postavení, je pro něj složité přijmout měnící se podmínky, které mu mohou znepríjemňovat jeho život. Pokud vstoupí do vztahu s někým, kdo je vůči společenským změnám citlivější a vychází z nich také představa o partnerství jako takovém, může podle respondentek docházet v partnerství ke konfliktům ohledně genderových rolí, a proto je dnes zásadní si v partnerství zavčas ujasnit své představy a očekávání od druhé osoby. Proměna genderových rolí a individualizace sama může vést ke snížení stability vztahů. Respondentky mnohdy jako důvod rozpadu jejich předešlých vztahů uvádí důvod, že si s partnerem nerozuměli, že nebyli schopni sladit společné soužití nebo se jejich očekávání úplně nesetkala s realitou.

4.5.2 Proměna mužské role v rodičovství

Zásadní a zlomovou rolí v životě muže je také role otce, kdy se muž stává rodičem. Jelikož i otcovská role prošla velkými změnami a proměnila tak vztahy nejen mezi muži a dětmi, ale také partnery, je vhodné věnovat jednu kapitolu také otcovské roli a její proměně hodnocenou ženami. Celkovou proměnu mužské role v rodičovství hodnotí ženy převážně kladně a mnohem méně uvádí negativa přeměny tradiční otcovské role a jeho výsadního postavení v rodině. Respondentky se zaměřují na proměnu rodinného života a aktivního otcovství, kdy zdaleka ne všechny ze své vlastní zkušenosti zažily, aby se jim otec věnoval na stejné úrovni jako jejich matka.

V oblasti otcovství ženy vyzdvihují častější zapojování mužů do péče o děti a celkově rodinného života. Muži dnes podle zkušeností respondentek tráví s dětmi více času. Mimo volnočasových aktivit s dětmi, které zahrnují různé výlety a sport se zapojují také do péče o ně. Otcové se aktivně do života dětí zapojují od jejich narození, kdy jsou z počátku také velkou oporou své partnerce a jsou schopni částečně zastat i péči o miminko, případně v době po narození dítěte obstarat domácnost. To jim umožňuje si s dítětem postupně utvářet hlubší emocionální vztah, který je více vřelý.

„Z vlastních zkušeností chci jenom tak říct, že na jednu stranu pozitivní, protože se uleví mámě, která může dobit baterky skrze nějakou aktivitu vně a pak to sdílet s tím mužem, což je pro ni prostě taky důležitý.“ (Iva, 41 let)

„Možná si myslím, že to je změna v tom, že už dneska není takové tabu, že máma má sice třeba dvouleté dítě, ale jde se někam zabavit s kamarádkama a táta je doma s dětmi, takže si myslím, že to dřív takhle třeba nebylo. No že tak to se mi jako líbí pozitivní, že to je víc takový jakoby open jako dneska bere, že to je v podstatě. Prostě jsem taky člověk, že jo a jenom jakmile porodím ti, tak neznamená, že ztrácím svůj život, ale žiju jenom pro ty děti.“ (Nela, 22 let)

Zároveň ženy vnímají otce jako důležitý mužský vzor pro dítě, které přebírá vzorce chování, zkušenosti a názory obou rodičů k čemuž aktivní otcovství přispívá. Pokud otec tráví více času se svým dítětem, logicky má možnost mu lépe porozumět a komunikovat s ním. Ideální podle respondentek je, když se na výchově dítěte podílí rodiče oba, z toho

důvodu je velmi dobré, že se dnes otcové celkově více zapojují a měli by se zapojovat co nejvíce. Rodinu považují muži už nejen jako nutnou instituci pro udržení svého rodu, ale také jako životní styl.

Respondentky odkazují i na své zkušenosti s rodičovskou rolí mužů ze zahraniční a považují ho za správný vzor pro současné i budoucí otce.

„Mí kolegové z Německa si v práci povídají jen o dětech. Tam vodí ty děti i do školky a musí tam ze začátku s nimi 4 hodiny být, pak 2 a pak už nemusíš. Ti muži to tam dělají.“
(Kristýna, 50 let)

„ Já myslím že už jo, že ti chlapi se začali víc vyloženě zapojovat. Tak jako jde pomalu no pak člověk fakt srovnám třeba s tou Francií tak tam jsou zas jo to už je jiná to už prý prostě jinej level ale já myslím, že tam už taky směřujeme.“ (Lenka, 35 let)

Negativně ženy vnímají, že v dnešní době jsou někteří otcové ve výchově příliš pasivní. Za jednu z důležitých funkcí jejich tradiční role pokládají nastavování hranic ve výchově. Pokud tuto roli nepřevzme žena a oba rodiče dítěti nenastaví určitá pravidla, stává se výchova problematickou, jelikož dítě není schopné fungovat v reálném světě. Bylo by tedy podle nich dobré, pokud by si otcové byli schopni i nadále zachovat určitý respekt od svého dítěte. V tomto případě by ženám nevadilo, aby byl otec tím, který rázněji zasáhne při situaci, kdy se dítě chová nevhodně nebo neslušně. Ani jeden rodič by ale neměl výrazně převyšovat druhého a respektovat by mělo dítě oba z nich.

Otázka, která z analýzy pro moderní aktivní otcovství vyplývá zní, jakým způsobem by otcové měli dosáhnou toho, že budou pro děti jejich kamarády, kteří se jim budou snažit co nejvíce přiblížit a zároveň si budou schopni udržet určitý odstup, respekt a bude umět rozeznat, v které situaci je třeba vytyčit dítěti hranice.

Proměnu otcovské role vnímají o něco intenzivněji respondentky, jejichž otec se v rodině více zapojoval ve srovnání například s tím, jak trávili čas otcové jejich vlastních dětí a také respondentky, které mají zkušenost zprostředkovanou z blízkého okolí. Jsou schopné změny lépe popsat a definovat, protože mohou sdílet vlastní zkušenosti. Jednoznačně analýzu tématu proměny mužské role nelze kategorizovat podle věkových skupin, jelikož mnohem větší význam mají individuální zkušenosti žen a jejich nastavení.

Všechny ženy, ale zdůrazňují mnohem více pozitivních aspektů u proměny nebo spíše adaptace mužské role ve společnosti, partnerství i rodině na nové prostředí a podmínky.

Nejasná situace ohledně genderových rolí, které dnes ve společnosti zcela ustálené mírně znepokojuje ženy více tradičního nastavení. Vyjadřují nesouhlas s tím, pokud se role změny výrazně a mezi ženskými a mužskými rolemi nezůstává žádný kontrast. Muži i ženy podle nich mají ve společnosti každý své místo, měli by mít ale stejné možnosti a tolerovat své vlastní očekávání, požadavky a potřeby co nejvíce to jde.

Některé respondentky z nejstarší věkové skupiny sdílí v kontextu partnerství a otcovství negativní zkušenosti s moderními technologiemi. Neustále se rozvíjející technologie ať už chceme nebo ne jsou součástí všech oblastí našeho života. Problematické mohou být technologie v situaci, kdy otcové nejsou ochotni dítěti věnovat tolik času jako jejich partnerka a hojně využívají telefony, tablety a další zařízení, aby děti zabavili a nemuseli tak vymýšlet pro dítě další aktivity v reálném světě. Tudíž když muži sice s dítětem svůj čas tráví ale nevěnují mu svou vlastní pozornost.

V porovnání s kladnými aspekty proměny mužské role tvoří negativní komentáře nevelkou součást výzkumu. Respondentky o nich nevýhodách přemýšlí déle a proměnu muže v partnerství, rodičovství a celé společnosti popisují jako důležitý proces, který může napomoci muže nasměrovat k tomu, aby se nemuseli vázat na konkrétní typy mužnosti a mohli být přijímáni takovými jakí jsou, nejen pokud budou odpovídat určitému měřítku akceptovatelnosti. To, že se ženy přiklání k pozitivní stránce věci může být dáno tím, že samy ve svém životě objevily v tradičním vzoru partnerství a rodiny nedostatky a nepovažují jej za jediný funkční model. Zároveň přináší nové poznatky ze zkušeností s vlastními vztahy, ve kterých se snažili těmto nedostatkům vyhnout a porovnávají je se svou původní rodinou.

5 ZÁVĚR

Maskulinitu si ženy spojují hlavně s tradičními charakteristikami mužnosti. S ne tak zřejmou definicí pracují některé ženy ve věkové kategorii 18-28 let, které vyrůstali v takovém prostředí, kde rodiče neměli zřetelně rozdělené role v rodině na základě jejich genderu a oba zajišťovali finanční zabezpečení rodiny, domácnost včetně domácích prací

a také péče o děti. Na čem se všechny respondentky shodnou je však důležitost tradičně maskulinního vzhledu.

Od ideálního partnera některé ženy stále očekávají, že bude primárním živitelem rodiny. Početná část respondentek, ale na živitelské roli muže netrvá. Ženy jsou ochotné přebírat o něco větší odpovědnost za domácnost, ale na běžném domácím úklidu by se měl bezpochyby podílet i muž. Domácí povinnosti by si partneři podle nich měli dělit na základě jejich pracovního vytížení. Podstatnou součástí role muže ve vztahu je také starost o údržbu obydlí partnerů a zařizování technických záležitostí. Muž by měl mít rozvinuté schopnosti, aby mohl být lepším partnerem jako je komunikace a empatie. Není pouze ochráncem své partnerky a dynamiku a vývoj partnerského vztahu je závislá na obou z partnerů.

Dobrým otce je podle respondentek muž, který se zapojuje do života dětí, kterým dává hlavně lásku a podporu. Jeho rodičovská role by se ideálně měla aktivovat v momentě, kdy se narodí dítě, na jehož péči se podílí s matkou. Od věku, kdy je dítě schopno existovat bez matky by měl být schopen zajistit jeho potřeby. Děti učí důležité dovednosti pro jejich život a stará se o fyzické aktivity dětí. Otec určuje hranice, aby se dítě učilo dodržovat pravidla. Do výchovy se otec zapojuje stejně jako matka. Svě děti respektuje a diskutuje s nimi místo toho, aby nařizoval a děti nutil k tomu vést život se kterými ony samy nesouzní.

Proměnu mužské role ve společnosti respondentky vnímají a otevírají několik zásadních témat jako je ztráta maskulinity, nejasné nároky na muže a větší možnost pro muže si určovat kým jsou podle toho, jak se cítí, aniž by se museli přiřazovat k určitému typu mužství. Zdůrazňují možnost mužů svobodně určovat svou vlastní roli v partnerství i rodičovství, jelikož jsou jim poskytnuty prostředky jako je například rodičovská dovolená

Z výzkumu vyplývá, že věk ženy na to, jak ženy vnímají muže má vliv jejich věk, ale liší se v určitých kontextech a situacích. Nejvýraznější rozdíly jsou mezi nejmladší věkovou kategorií 18-28 let a dalším dvěma, které se od sebe názorově téměř neliší. Hlavními tématy, na které mají mladší ženy odlišný pohled jsou definice maskulinity, rodičovská dovolená pro otce, kterou zvažují jako dobrou příležitost pro svou vlastní budoucí rodinu. U ideálního partnera je pro ně důležitější povaha muže než jeho schopnosti a profesní úspěch, které zmiňují ženy v dalších dvou kategoriích. Vliv původní rodiny na představy

žen o mužské roli je znatelný hlavně u nejmladších žen, které jsou v souladu s jejím modelem.

Jak ženy vidí muže ze svého pohledu, může být dáno kombinací mnoha dalších hledisek jako je životní situace žen, povaha skupin, ve kterých se ženy socializují, vnitřní nastavení ženy, jejich povaha, rodinné zázemí a zkušenost ze zahraničí. Dále se na utváření jejich představ mohou podílet média a další rozvoj oblasti genderu, partnerských vztahů a rodičovství, respektive míra zájmu, které o dané téma ženy projevují. Ženské představy o mužnosti ovlivňuje spousta dalších společenských faktorů a samotný jejich pohled se ve společnosti projevuje v podobě mužských ideálů. Tento proces, kdy představy jednotlivců ovlivňují společenská očekávání, ale kdy zároveň společenská očekávání ovlivňují představy jednotlivců, je tedy možné vnímat jako cyklický, jak uvádí například Goddard (2000).

Pro další bádání v oblasti maskulinity a mužské role z pohledu žen by bylo přínosné zkoumat tuto problematiku na základě těchto aspektů. Pokud ale zůstanu u kategorizace podle věku, mohlo by pro výzkum přispět srovnání pohledů konkrétních věkových skupin v různých zemích a porovnání nejen názory jednotlivých skupin mezi sebou, ale hlouběji prozkoumat čím se liší země s méně a více diferencovanými názory mezi generacemi. Díky této rozsáhlejší analýze by se dalo přesněji určit, které vlivy se zásadně podílejí na utváření povědomí a názorů o maskulinitě, a které mají menší význam.

Literatura

- Anderson, E. a Magrath, R. (2019). *Men and masculinities*. Routledge, Taylor Francis Group.
- Berger, P. L. a Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii věděni*. Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Botzet, L. J., Shea, A., Vitzthum, V. J., Druet, A., Sheesley, M., Gerlach, T. M. (2023). The Link Between Age and Partner Preferences in a Large, International Sample of Single Women. *Human Nature*, 34(4), 539–568.
<https://doi.org/10.1007/s12110-02309460-4>
- Boehnke, M. (2011). Gender Role Attitudes around the Globe: Egalitarian vs. Traditional Views. *Asian Journal of Social Science*, 39(1), 57–74.
<https://doi.org/10.1163/156853111X554438>
- Boothman, D. (2008). The Sources for Gramsci's Concept of Hegemony. *Rethinking Marxism*, 20(2), 201–215. <https://doi.org/10.1080/08935690801916942>
- Bourdieu, P. (2000). *Nadvláda mužů*. Karolinum.
- Budgeon, S. (2014). The Dynamics of Gender Hegemony: Femininities, Masculinities and Social Change. *Sociology*, 48(2), 317–334.
<https://doi.org/10.1177/0038038513490358>
- Burgess, A. (2004). *Návrat otcovství: Jak se stát moderním otcem*. Jota.
- Brod, H. (1987). *The making of masculinities: The new men's studies*. Allen & Unwin.
- Cole, Ch. J. (2013). *WOMEN'S STEREOTYPES OF MASCULINITY ACROSS THE DIFFERENT CONTEXTS OF WORK, FAMILY, FRIENDSHIP AND ROMANTIC PARTNERSHIPS*. [Masters Research Dissertation. University of KwaZulu- Natal]. Researchspace.
<https://researchspace.ukzn.ac.za/server/api/core/bitstreams/8d76507f-6b90-4e46-9f76da7ec9647d44/content>
- Connell, R. (2005). *Masculinities*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003116479>
- Connell, R. (2009). *Gender: In world perspective*. Polity.
- Connell, R. W., a Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859.

<https://doi.org/10.1177/0891243205278639>

Conway, J. K., Bourque, S. C., & Scott, J. W. (1987). Introduction: The Concept of Gender. *Daedalus*, 116(4), XXI–XXX. <http://www.jstor.org/stable/20025120>

Čermáková, M. (1997). *Rodina a měnící se gender role: Sociální analýza české rodiny*. Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

Čermáková, M. (1997). Postavení žen na trhu práce. *Sociologický časopis/ Czech Sociological Review*, 33(4), 389–404. <https://doi.org/10.13060/00380288.1997.33.4.02>

Česká správa sociálního zabezpečení. (n.d.). *Otcovská*. <https://www.cssz.cz/otcovska>

Česká správa sociálního zabezpečení. (n.d.). *Peněžitá pomoc v mateřství*.

<https://www.cssz.cz/penezita-pomoc-v-materstvi>

Český statistický úřad. (2021, 26. března). *Obyvatelstvo podle pohlaví, registrovaného partnerství a podle věkových skupin*.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystupobjekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33518&pvo=SLD21SP001bx&str=v262>

Český statistický úřad. (2022, 15. prosince). *Úroveň plodnosti v Česku patřila loni k nejvyšším v EU*.

<https://www.czso.cz/csu/czso/uroven-plodnosti-v-cesku-patrila-loni-k-nejvyssim-v-eu>

Český statistický úřad. (2022). *Porodnost a plodnost - 2011–2021*. Český statistický úřad. Odbor statistik obyvatelstva.

<https://www.czso.cz/documents/10180/165603915/13011822.pdf/48325f59-e080-4991-a04c-643441673e17?version=1.3>

Český statistický úřad. (2023, 2. února). *Příjmy a životní podmínky domácností – 2022*.

<https://www.czso.cz/documents/10180/189719223/1600212301a.pdf/eb22a102-0ee5-4994-9809-42becb55514a?version=1.4>

Český statistický úřad. (2023, 2. března). *Rodiny s ekonomicky závislými dětmi představují téměř polovinu domácností tvořených jednou rodinou*.

<https://www.czso.cz/csu/czso/rodiny-s-ekonomicky-zavislymi-detmi-predstavuji-temer-polovinu-domacnosti-tvorenych-jednou-rodinou>

Český statistický úřad. (2023, 15. června). *Výsledky sčítání 2021 - otevřená data*.

<https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-scitani-2021-otevrena-data>

Edley, N. (2017). *Men and Masculinity: The Basics*. Routledge.

<https://doi.org/10.4324/9781315764245>

- European Institute for Gender Equality. (2022). *Gender Exuality index-Czechia*.
<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023/CZ>
- European Parliament. (2023, březen). *Maternity and paternity leave in the EU*.
[Maternity and paternity leave in the EU](#)
- Francis, M. (2002). THE DOMESTICATION OF THE MALE? RECENT RESEARCH ON NINETEENTH- AND TWENTIETH-CENTURY BRITISH MASCULINITY. *The Historical Journal*, 45(3), 637–652. <https://www.jstor.org/stable/3133500>
- Giddens, A. (2012). *Proměna intimacy: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Portál.
- Giddens, A., a Sutton, P. W. (2013). *Sociologie*. Argo.
- Goddard, K. (2000). „Looks Maketh the Man“: The Female Gaze and the Construction of Masculinity. *The Journal of Men’s Studies*, 9(1), 23–39.
<https://doi.org/10.3149/jms.0901.23>
- Goffman, E. (1979). *Gender advertisements*. Macmillan.
- Hamplová, D. (2015). Nesezdané soužití - společné bydlení bez společné peněženky? *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 51(2), 261-278. <https://doi.org/10.13060/00380288.2015.51.2.161>
- Hasmanová Marhánková, J., a Kreidl, M. (2012). *Proměny partnerství: Životní dráhy partnerství v české společnosti*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Hašková, H., Vohlídalová, M., Maříková, H., Dudová, R., Uhde, Z., Křížková, A., Formánková, L. (2014). *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Katrňák, T. (2000). Moderní partnerské vztahy a jejich proměny v době pozdní modernity. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 36(3), 307-316.
<https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2000/03/05.pdf>
- Klímová Chaloupková, J. (2018). Rozdělení domácí práce a hodnocení jeho spravedlnosti v České republice: existují rozdíly mezi manželskými a nesezdanými páry? *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 54(4), 593-624. <http://sreview.soc.cas.cz/doi/10.13060/00380288.2018.54.4.415.html>
- Levant, R. F., a Pollack, W. S. (1995). *A new psychology of men*. Basic Books.
- Maříková, H. (2009). Pečující otcové: Příběhy plné odlišností. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 45(1), 89-114.

<https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2009/01/05.pdf>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2022, 29. září). *Rovnost žen a mužů na trhu práce a rovné odměňování*.

<https://www.mpsv.cz/rovnost-zen-a-muzu-rovne-odmenovani-a-logib>

Moller, M. (2007). Exploiting Patterns: A Critique of Hegemonic Masculinity. *Journal of Gender Studies*, 16(3), 263–276. <https://doi.org/10.1080/09589230701562970>

Možný, I. (1990). *Moderní rodina: Mýty a skutečnosti*. Blok.

Mulvey, L. a Rose, R. (2016). *Laura Mulvey, „Visual pleasure and narrative cinema“ 1975*. Afterall Books.

Nerudová, L. (1990). Role otce v rodině. *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná*, 38-39(G33), [41]-50.

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/111862>

Novák, T. (2013). *O otcovské roli: [Význam otce v rodině]*. Grada.

Nyklová, B., Moree, D., a Maufras Černohorská, V. (2022). Nevědění jako faktor nepravdělné regulaci domácího násilí na ženách v zrcadle pandemie covidu-19. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 58(5), 533–562.

<https://doi.org/10.13060/csr.2022.034>

Pakosta, P. (2009). Proč chceme děti: hodnota dítěte a preferovaný počet dětí v České republice. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 45(5), 899-934. *Czech Sociological Review*, 45(5), 899–934. <https://doi.org/10.13060/00380288.2009.45.5.02>

Pew Research Center. (2019, 14. února). *European Public Opinion Three Decades After The Fall of Communism*.

<https://www.pewresearch.org/global/2019/10/14/gender-equality2/>

Reeser, T. W. (2011). *Masculinities in Theory: An Introduction*. John Wiley & Sons.

Roberts, S. (2014). *Debating modern masculinities: Change, continuity, crisis?*

Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137394842>

Shapiro, J. (2022). *Moderní otcovství—Role otce v 21. Století*. Noxi.

Spurný, M. (2021). *Názory veřejnosti na roli muže a ženy v rodině – únor 2020*.

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR,

v.v.i. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5185-nazory-verejnosti-na-rolu-muze-a-zeny-v-rodine>

Swedish Institute. (2023). *In Sweden, it's possible to combine career with family life*.

- Here's why.* <https://sweden.se/work-business/working-in-sweden/work-life-balance>
- Sriram, R., a Navalkar, P. (2012). Who is an 'Ideal' Father? Father, Mother and Childrens' Views. *Psychology and Developing Societies*, 24(2), 205–237.
<https://doi.org/10.1177/097133361202400206>
- Šmídová, I. (2008). Otcovství u porodu: Re-konstrukce genderových vztahů v rodině. *Sociální studia / Social Studies*, 5(1), 11–34. <https://doi.org/10.5817/SOC2008-1-11>
- Švaříčková-Slabáková, R. (2012). *Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti:Koncepty, metody*. Nakladatelství Lidové noviny.
- Thompson, E.H., Pleck, J.H. a Ferrera, D.L. (1992). Men and masculinities: Scales for masculinity ideology and masculinity-related constructs. *Sex Roles* 27, 573–607.
https://www.researchgate.net/publication/280786921_Men_and_Masculinities_Scalesor_Masculinity_Ideology_and_Masculinity-Related_Constructs
- Víznerová. L. (2021). *Co ženy chtějí? Mediální reprezentace maskulinit v ženském lifestyleovém magazínu Elle*. [Bakalářská práce, Univerzita Hradec Králové]. Theses.cz.
<https://theses.cz/id/ssb509/STAG94923.pdf?lang=en>
- Zhou, Y., a Yu, J. (2023). Who is the ideal parent of my children? A choice experiment study in China. *Chinese Journal of Sociology*, 9(4), 574–597.“
<https://doi.org/10.1177/2057150X231205372>

Přílohy

Scénář k rozhovoru (Příloha č. 1)

Úvod: Jsem studentkou třetího ročníku bakalářského studia sociologie Univerzity Hradec Králové. Tento rozhovor bude sloužit pro výzkum k méjí bakalářské práci s názvem Maskulinita v očích žen. Cílem práce je zjistit, jak se změnila role muže ve společnosti z pohledu single žen různých věkových kategorií. Hlavním předmětem zkoumání je mužská role v partnerství a rodičovství. Rozhovor bude zpracován anonymně s ohledem na soukromí respondenta na základě zvukového záznamu.

1. Vztahová historie

- Žila jste v minulosti v partnerském vztahu?
- Žila jste v partnerství, nebo manželství?
- Pokud ano, zkusila byste mi vaše vztahy nějak shrnout? Jak dlouho vaše vztahy s bývalým partnerem trvaly, jaké byly a z jakého důvodu byly ukončeny?
- Pokud ne, z jakého důvodu žijete sama? (dobrovolně/nedobrovolně) Co vám na to ne/vyhovuje?

2. Dělbá práce v rodině

- Jak si mezi sebou dělili povinnosti vaši rodiče, když jste byla dítě? (partnerství i rodičovství) Jak byste to zhodnotila?
- Co by měl muž podle vás v domácnosti zastávat? (finanční zajištění, opravy, domácí práce, péče o děti)
- Měl by se muž podle vás zapojovat do domácích prací? Pokud ano, jak? Které konkrétní činnosti by měl vykonávat? (úklid, vaření, praní)
- Jak jste si mezi sebou dělili povinnosti s vaším bývalým partnerem?
- Máte z vašich předchozích vztahů děti? Pokud ano, jak si s bývalým partnerem rozděluje povinnosti ohledně péče o ně?
- Jak si mezi sebou ve vztazích dělil povinnosti vaši příbuzní/přátelé? (partnerství i rodičovství). Je to podobné/rozdílné jak o tom přemýšlíte vy?

3. Role muže jako partnera

- Jak si představujete ideálního partnera? Zkuste mi popsat konkrétní charakteristiky.
 - Jaká jsou vaše očekávání?
 - Pokud jste měla předchozí vztahy, setkala se vaše očekávání s realitou? Ne/našla jste v partnerovi to, co jste očekávala?
- Jaká je (nebo by měla být) podle vás role muže ve vztahu?
- Změnila se podle vás nějak role mužů jako partnerů? Pokud ano, jak? (důraz na porozumění, empatii a vzájemnou toleranci, projevy citů, genderová rovnost-vnímání žen jako rovnocenných partnerek)
- Které změny hodnotíte pozitivně a které negativně? Proč?

4. Role muže jako otce

- Jak si představujete ideálního otce?
 - Jaký by měl být? co by měl dělat?
 - Napadají vás případy nějakých konkrétních situací, kdy jste si o někom řekla, že je "dobrý otec"?

- Jakým způsobem by se podle vás měli muži podílet na výchově dětí?
 - Jak to koresponduje s realitou? (např. měli by se zapojovat více, ale není to tak)
- Co si myslíte o rodičovské dovolené pro otce?
 - Byla by to pro vás varianta?
 - Chtěla byste partnera, pro kterého by to bylo důležité?
- Změnila se podle Vás nějak role mužů jako otců? Pokud ano, tak jak?
 - Vidíte tuto změnu například někde ve vaší rodině/blízkém okolí?
- Které změny hodnotíte pozitivně a které negativně? Proč? (větší zapojování otců do rodinného života, balancování rodinného a pracovního života, vliv aktivního otcovství na partnerský vztah)

5. **Maskulinita a role mužů ve společnosti**

- Co si představíte pod pojmem maskulinita? / Které vlastnosti považujete za maskulinní? A které naopak ne?
 - Jak vnímáte např. projevování emocí u mužů (případně i jiné další projevy, které nebyly mužům dříve “vlastní”)?
- Jaký je váš názor na tradiční představy o mužské roli? (muž živitel, hlava rodiny, rozhoduje o budoucnosti rodiny, nejvyšší autorita v rodině)
- Změnila se podle vás nějak role mužů ve společnosti? Pokud ano, jak? (jak se má správný muž chovat a jak má vypadat, jakým očekáváním jsou muži vystavováni, jak se liší jejich role od role žen)
- Které změny hodnotíte pozitivně a které negativně? Proč? (nejasné nároky na mužskou roli, větší angažovanost v rodině, “ztráta mužnosti”)

Závěr: Napadá Vás ještě něco, co byste k tématu rád/a dodal/a? Chcete se na něco zeptat vy mě? Poděkování